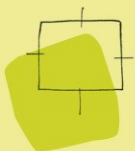

B i j l a g e 2 :
N a t u u r r a p p o r t
b e s t e m m i n g s p l a n n e n
T e r s c h e l l i n g , B u i t e n g e b i e d
P o l d e r e n H o o r n e n D e D u u n t

**Natuurrapport bestemmingsplannen Terschelling, Buitengebied
Polder en Hoorn en De Duunt**

CONCEPT

BügelHajema

Plek voor ideeën

Natuurrapport bestemmingsplannen Terschelling, Buitengebied Polder en Hoorn en De Duunt

C O N C E P T

Inhoud

- Vooronderzoek als bedoeld in de
Natuurbeschermingswet 1998
- Onderzoek naar beschermde soorten
als bedoeld in de Flora- en faunawet

10 januari 2013
Projectnummer 550.05.06.00.00.50

Ideeën voor een plek

Inhoudsopgave

1	Inleiding	5
1.1	Doel	5
1.2	Opzet van het rapport	5
2	Inventarisatie	7
2.1	Funcities in en nabij de plangebieden	7
2.1.1	Bestemmingsplan Buitengebied Polder	7
2.1.2	Bestemmingsplan Hoorn en De Duunt	7
2.2	Natuurwaarden	8
2.2.1	Beschermde natuurgebieden	8
2.2.2	Duinen Terschelling	9
2.2.3	Waddenzee	13
2.2.4	Noordzeekustzone	17
2.2.5	Duinen Vlieland en Duinen Ameland	20
2.2.6	Ecologische hoofdstructuur (EHS)	21
2.2.7	Beschermde flora en fauna	23
2.3	Agrarische sector	27
2.3.1	Bestaande situatie	27
2.3.2	Autonome ontwikkeling	27
2.3.3	Voornemen	28
2.4	Recreatief gebruik	29
2.4.1	Waterveiligheid en waterbeheer	30
3	Wettelijk kader	31
3.1	Gebiedsbescherming	31
3.2	Soortenbescherming	31
4	Effecten	33
4.1	Planuitgangspunten	33
4.2	Storingsfactoren	33
4.3	Ontwikkelingen in de agrarische bedrijven	34
4.3.1	Problematiek Ammoniak	34
4.3.2	Uitbreiding bouwpercelen	37
4.4	Recreatieve ontwikkelingen	39
4.4.1	Intensivering van de recreatiedruk	39
4.4.2	Fysieke aantasting uitbreiding kampeerterreinen	41
5	Conclusies en advies	43
5.1	Conclusies	43
5.2	Adviezen voor het bestemmingsplan	44

Bijlagen

Inleiding

1.1

Doel

De gemeente Terschelling heeft het voornemen om twee nieuwe bestemmingsplannen op te stellen. Het betreft het bestemmingsplan voor de Terschellinger Polder en voor Hoorn en De Duunt. De bestemmingen kunnen van invloed zijn op beschermde natuur. In dit rapport zijn de resultaten van onderzoek weergegeven naar de mogelijke invloed van de bestemmingen op de beschermde natuurwaarden.

Natuurbeschermingswet (Nb-wet) en EHS

Op grond van de Nb-wet dient de gemeente te onderzoeken in hoeverre het bestemmingsplan kan leiden tot (significant) negatieve effecten op beschermd Natura 2000-gebied. Indien deze effecten op grond van dat onderzoek (het zogenaamde vooronderzoek) niet met wetenschappelijke zekerheid zijn uit te sluiten, dan moet de gemeente een passende beoordeling opstellen en diens tengevolge ook een plan-MER. Dit voorliggende rapport bevat het vooronderzoek als bedoeld in de Natuurbeschermingswet. Tevens dient te worden onderzocht of er effecten te verwachten zijn op de Ecologische Hoofdstructuur (EHS).

Indien sprake is van negatieve effecten dient een zwaarwegend maatschappelijk belang te worden aangetoond en moeten negatieve effecten worden gecompenseerd.

Flora- en faunawet (Ffw)

De Ffw beschermt verschillende diersoorten. Voor het bestemmingsplan is het van belang om te weten of het plan leidt tot een conflict met de Ffw en, als dat het geval zou kunnen zijn, of in dergelijke gevallen een ontheffing van de Ffw kan worden verkregen.

1.2

Opzet van het rapport

Het onderzoek is gericht op het volgende:

- Om een goed beeld te krijgen van de mogelijke effecten van het bestemmingsplan, is in hoofdstuk 2 geïnventariseerd welke bestaande functies in het plangebied aanwezig zijn en wat hun kenmerken zijn. Voor de ontwikkeling van deze functies is vooral bepalend wat op grond van de natuurwetgeving is toegestaan.

- In hoofdstuk 3 vindt u een beschrijving van het wettelijk kader op grond waarvan beschermde gebieden en beschermde soorten worden beschermd.
- In hoofdstuk 4 vindt u een overzicht van de uitgangspunten voor het toekomstig ruimtelijk beleid, zoals de gemeente Terschelling dat van plan is te gaan voeren via de bestemmingsplannen Buitengebied Polder en Hoorn en De Duunt en een beschrijving van de effecten die dit beleid op natuurwaarden kan hebben. Daarbij is onderzocht wat de maximale invloed kan zijn van het bestemmingsplan.
- Ten slotte zijn in het laatste hoofdstuk de conclusies opgenomen.

Inventarisatie

2

2.1

Functies in en nabij de plangebieden

2.1.1

Bestemmingsplan Buitengebied Polder

Het plangebied van het bestemmingsplan Buitengebied Polder bestaat globaal gezien uit de centraal op het eiland gelegen polder, met uitzondering van de daarin gelegen dorpen en verblijfsrecreatiegebieden (waarvoor afzonderlijke bestemmingsplannen zijn of worden opgesteld). De noordelijke plangrens wordt gevormd door de Duinweg (fietspad) en de zuidelijke plangrens door de waddenzeedijk.

Binnen het plangebied bevinden zich vier belangrijke functies:

- De agrarische functie: binnen de Terschellinger polder zijn 24 agrarische bedrijven actief. Het betreft in alle gevallen rundmelkveehouderijbedrijven. De bedrijven worden gecombineerd met ondergeschikte verblijfsrecreatieve en dagrecreatieve functies.
- De woonfunctie: binnen het plangebied zijn 12 reguliere woningen gesitueerd.
- De recreatiefunctie: binnen het plangebied zijn twee recreatiewoningen, een recreatieverblijf en twee campings gesitueerd.
- De waterveiligheidsfunctie, die vooral betrekking heeft op de dijk langs de Waddenzee.

Verder bevindt zich nog een veelheid van andere functies in het plangebied, zoals bijvoorbeeld een manege, sportvelden, een begraafplaats en een helihaven.

2.1.2

Bestemmingsplan Hoorn en De Duunt

Het plangebied van het bestemmingsplan Hoorn en De Duunt bestaat uit het dorp Hoorn en het recreatiegebied De Duunt. De binnen het dorp gelegen agrarische bedrijven zijn buiten deze begrenzing gelaten en vallen binnen het plangebied van het nieuw op te stellen bestemmingsplan Buitengebied Polder. Binnen dit plangebied bevinden zich de volgende functies:

- De woonfunctie.
- De recreatiefunctie.

2.2

Natuurwaarden

2.2.1

Beschermde natuurgebieden

In het kader van de Nb-wet zijn Natura 2000-gebieden en natuurmonumenten aangewezen. De voor het bestemmingsplangebied relevante Natura 2000-gebieden bestaan uit de Natura 2000-gebieden die als gevolg van ruimtelijk beleid in het kader van de op te stellen bestemmingsplannen Buitengebied Polder en Hoorn en De Duunt beïnvloed zouden kunnen worden.

Aansluitend aan het plangebied liggen de volgende Natura 2000-gebieden:

- Duinen Terschelling;
- Waddenzee;
- Noordzeekustzone.

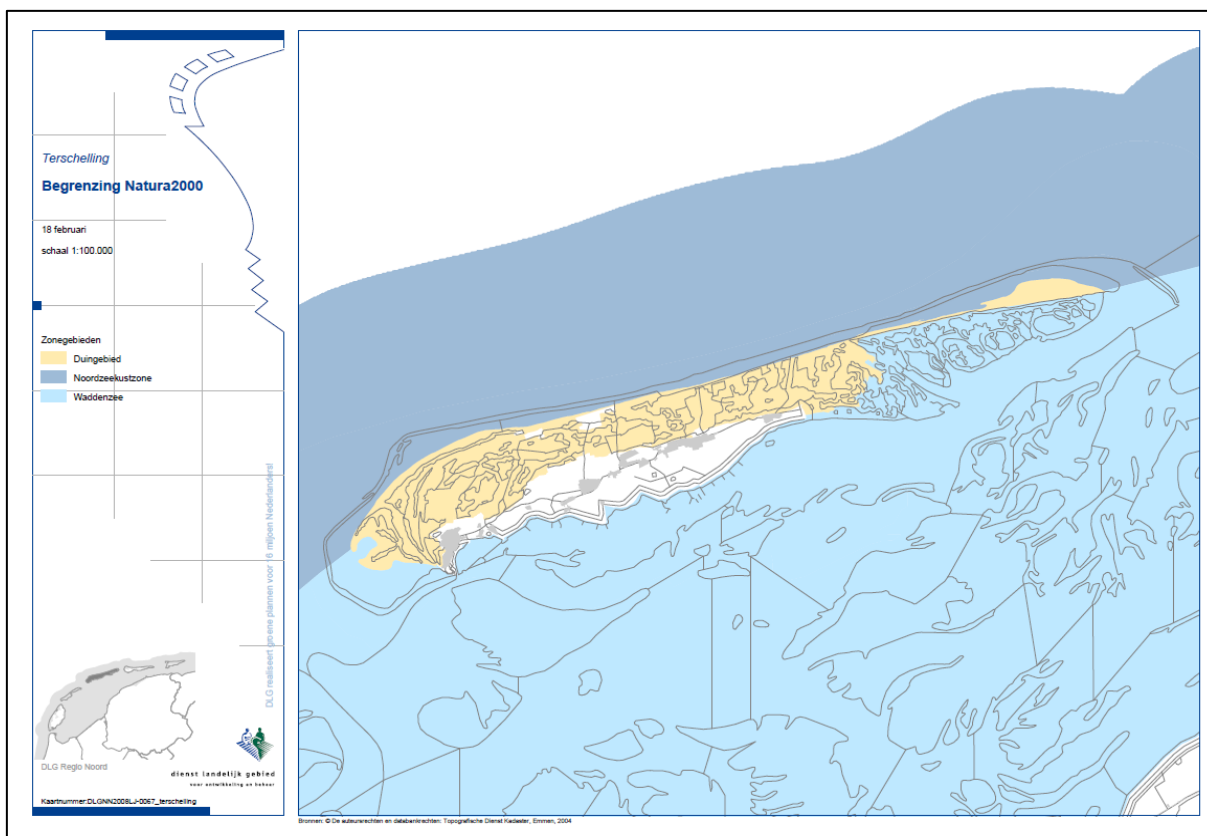
Bovenstaande gebieden zijn op 26 februari 2009 definitief aangewezen door het Ministerie van EL&I.

Op grotere afstanden liggen de Natura 2000-gebieden Duinen Schiermonnikoog (17 kilometer) en Duinen Vlieland (circa 14 kilometer). Ook deze gebieden zouden middels depositie van verzurende en vermestende stoffen negatief beïnvloed kunnen worden. Omdat het bij de laatste twee gebieden uitsluitend om externe werking gaat, worden deze gebieden slechts summier behandeld.

Natuurmonumenten

De genoemde Natura 2000-gebieden zijn tevens deels aangewezen als beschermd natuurmonument.

Figuur 1

2.2.2

Duinen Terschelling

Duinen Terschelling is op 24 maart 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Sinds de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet op 1 oktober 2005, wordt het gebied als Natura 2000-gebied aangemerkt. Het gebied is op 26 februari 2009 door de minister van LNV (nu EL&I) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

De duinen van Terschelling behoren - samen met die van Vlieland - tot de kalkarmste gebieden van ons land. Deze kalkarmoede weerspiegelt zich in een breed voorkomen van heidebegroeiingen en duingraslanden met Buntgras (*Corynephorus canescens*), de laatste rijk aan korstmossen. Daartussen liggen valleien met een scala aan levensgemeenschappen, van open water tot Knopbiesbegroeiingen en berkenbossen. De jongere en meer kalkrijke duinen aan de westkant van het eiland, op de Noordvaarder, herbergen een grote groeiplaats van de groenknolorchis (*Liparis loeselii*). Aan de zuidkant hiervan ligt een groen strand, rijk aan gradiënten en dienovereenkomstig aan gemeenschappen. De diversiteit aan habitattypen gaat gepaard met een aanzienlijke vogelrijkdom. In de embryonale duinen broeden onder meer strandplevier en bontbekplevier, in de oudere duinen blauwe kiekendief, velduil en tapuit, en in de valleien met duinplassen dodaars, bruine kiekendief, paapje en rietzanger.

In onderstaande tabel zijn de habitattypen en soorten aangegeven waarvoor het gebied is aangewezen.

Tabel 1. Doelstellingen van he Natura 2000-gebied Duinen Terschelling

Doelstelling kwaliteit			
Doelstelling oppervlakte			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Habitattypen	▼		
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=
H1330A - Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	=
H2110 - Embryonale duinen	+	=	=
H2120 - Witte duinen	-	=	=
H2130A - *Grijze duinen (kalkrijk)		=	=
H2130B - *Grijze duinen (kalkarm)	--	>	>
H2130C - *Grijze duinen (heischraal)	--	>	>
H2140A - *Duinheiden met kraaihei (vochtig)	-	=	>
H2140B - *Duinheiden met kraaihei (droog)	-	=	>
H2150 - *Duinheiden met struikhei	+	=	=
H2160 - Duindoornstruwelen	+	=	=
H2170 - Kruipwilgstruwelen	+	= (<)	=
H2180A - Duinbossen (droog)	+	>	>
H2180B - Duinbossen (vochtig)	-	>	>
H2180C - Duinbossen (binnenduinrand)		=	=
H2190A - Vochtige duinvalleien (open water)	-	>	>
H2190B - Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	>	=
H2190C - Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	-	>	>
H2190D - Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	-	=	=
H6230 - *Heischrale graslanden	--	>	>

Doelstelling populatie			
Doelstelling kwaliteit leefgebied			▼
Doelstelling omvang leefgebied			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Habitatsoorten	▼		
H1831 - Drijvende waterweegbree	-	=	=
H1903 - Groenknolorchis	--	=	=

Legenda

Habitatype, soorten, broedvogels en niet-broedvogels

Landelijke staat van instandhouding

+	gunstig
-	matig gunstig
--	zeer ongunstig

Relatieve bijdrage van het gebied in Nederland

++	groot (> 15%)
+	gemiddeld (2-15%)
-	gering (< 2%)

Habitattypen

Doelstelling voor oppervlakte en/of kwaliteit

=	behoud
>	uitbreiding
= (>)	uitbreiding met behoud van de goed ontwikkelde locaties
<	vermindering is toegestaan, ten gunste van met name genoemde habitatype of soort
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan

Soorten, broedvogels, niet-broedvogels

Doelstelling voor leefgebied en/of omvang populatie

=	behoud
>	uitbreiding/verbetering
<	vermindering is toegestaan
= (<)	achteruitgang ten gunste van ander habitatype of soort toegestaan

Doelstelling omvang leefgebied			
Landelijke staat van instandhouding			
Broedvogelsoorten			
A004 - Dodaars	+	=	=
A081 - Bruine Kiekendief	+	=	=
A082 - Blauwe Kiekendief	--	>	>
A137 - Bontbekplevier	-	>	>
A138 - Strandplevier	--	>	>
A195 - Dwergstern	--	>	>
A222 - Velduil	--	>	>
A275 - Paapje	--	>	>
A277 - Tapuit	--	>	>
A295 - Rietzanger	-	=	=

Kernopgaven

De belangrijkste doelstelling voor het Natura 2000-gebied zijn:

- **Grijze duinen:** Uitbreiding en herstel kwaliteit van grijze duinen *H2130, ook als habitat van tapuit A277, velduil A222 en blauwe kiekendief A082, door tegengaan vergrassing en verstruweling.
- **Open vochtige duinvalleien, inclusief vochtige duinbossen:** Behoud oppervlakte en herstel kwaliteit van vochtige duinvalleien (*kalkrijk*) H2190_B. Behoud vochtige duinvalleien H2190 als habitat van roerdomp A021, lepelaar A034, blauwe kiekendief A082, velduil A222, noordse woelmuis *H1340, nauwe korfslak H1014 en groenknolorchis H1903 (vergroting oppervlakte is vrijwel overal gedaan). Meer ruimte voor duinbossen (*vochtig*) H2180_B.
- **Graslanden:** Ontwikkeling heischrale graslanden *H6230, grijze duinen (*heischraal*) H2130_C en blauwgraslanden H6410 op kansrijke locaties.
- **Gradiënt binnenduinrand:** Herstel hydrologie/vochtgradiënt duinbossen (*binnenduinrand*) H2180_C, heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410.

In algemene zin dient er ruimte te zijn voor natuurlijke verstuing: witte duinen H2120 en embryonale duinen H2110, onder meer van belang als habitat voor kleine mantelmeeuw A183, dwergstern A195, bontbekplevier A137 en strandplevier A138. Aandacht voor samenhangend landschap met aantal gradienten en mozaïeken door versterken van noord-zuidgradiënt en samenhang daarbinnen, herstel gradiënt van zeereep-binnenduinrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong-oud, 3) behoud en herstel van mozaïeken: open-dicht, hoog-laag, behoud en herstel van rust en donker voor fauna en het versterken samenhang met Noordzee, Wadden en Delta én met Meren en Moerassen.

2.2.3

Waddenzee

De Waddenzee is op 8 november 1991 aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Sinds de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet op 1 oktober 2005, wordt het gebied als Natura 2000-gebied aangemerkt. Het gebied is op 26 februari 2009 door de minister van LNV (nu EL&I) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

De Waddenzee bestaat uit een complex van diepe geulen en ondiep water met zand- en slibbanken waarvan grote delen bij eb droog vallen. Deze banken worden doorsneden door een fijn vertakt stelsel van geulen. Langs het vasteland en de eilanden liggen verspreid kweldergebieden, die door grote verschillen in vocht- en zoutgehalte bijdragen aan een zeer diverse flora en vegetatie. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Boschplaat op Terschelling en Neerlands Reid op Ameland, waar op de overgang naar het duingebied bijzondere kweldervegetaties aanwezig zijn. Er is een nagenoeg ongestoorde hydrodynamiek en geomorfologie aanwezig, waarin natuurlijke processen zorgen voor instandhouding en ontwikkeling van karakteristieke ecotopen en habitats en de grenzen van land en water voortdurend wijzigen.

Uit het Aanwijzingsbesluit Waddenzee blijkt waaruit de natuurwaarden bestaan en wat de staat van instandhouding is. Hieronder is deze verkort weergegeven.

Kernopgaven

- **Overstroomde zandbanken & biogene structuren:** Verbetering kwaliteit permanent overstroomde zandbanken (*getijdengebied*) H1110_A o.a. met biogene structuren met mossels. Tevens van belang als leefgebied voor eider A063 en zwarte zee-eend A065 en als kraamkamer voor vis.
- **Zoet-zout overgangen Waddengebied:** Herstel zoet-zoutovergangen (bijvoorbeeld via spuieregime en vistrappen) i.h.b. visintrek Afsluitdijk, Westerwoldse Aa en Lauwersmeer/Reitdiep in relatie tot Drentse Aa (rivierprik H1099).
- **Achterland fint:** Behoud van verbinding met Schelde en Eems ten behoeve van paaifunctie voor fint H1103 in België en Duitsland.
- **Diversiteit getijdenplaten:** Verbetering kwaliteit slik- en zandplaten (*getijdengebied*) H1140_A ten behoeve van vergroting biodiversiteit.
- **Rust- en foerageergebieden:** Behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels zoals voor bonte strandloper A149, rosse grutto A157, scholekster A130, kanoet A143, steenloper A169 en eider A063 en rustgebieden voor gewone zeehond H1365 en grijze zeehond H1364.

- **Voortplantingshabitat:** Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen H2110) voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, grote stern A191 en dwergstern A195, visdief A193 en grijze zeehond H1364.
- **Diversiteit schorren en kwelders:** Behoud (Waddenzee) en herstel (Delta) van schorren en zilte graslanden (*buitendijks*) H1330_A met alle successiestadia, zoet-zoutovergangen, verscheidenheid in substraat en getijregime en mede als hoogwatervluchtplaats.

In algemene zin is er voor dit gebied een opgave voor landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Noordzee, Waddenzee en Delta). Behoud of herstel ruimtelijke samenhang diep water, kreken, geulen, ondiep water, platen, kwelders of schorren, stranden en bijbehorende sedimentatie- en erosieprocessen. Behoud openheid, rust en donkerte. Voor vogels betekent dit voldoende rust en ruimte om te foerageren en voldoende rustige hoogwatervluchtplaatsen op korte afstand van foerageergebieden in het intergetijdengebied.

In onderstaande tabel zijn alle doelstellingen voor het Natura 2000-gebied Waddenzee beschreven.

Tabel 2. Doelstellingen van het Natura 2000-gebied Waddenzee. Voor legenda zie tabel 1.

Doelstelling kwaliteit			
Doelstelling oppervlakte			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Habitattypen	▼		
H1110A - Permanent overstroomde zandbanken (getijdengebied)	-	=	>
H1140A - Slik- en zandplaten (getijdengebied)	-	=	>
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=
H1320 - Slijkgrasvelden	--	=	=
H1330A - Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	>
H1330B - Schorren en zilte graslanden (binnendijks)	-	=	=
H2110 - Embryonale duinen	+	=	=
H2120 - Witte duinen	-	=	=
H2130A - *Grijze duinen (kalkrijk)		=	=
H2130B - *Grijze duinen (kalkarm)	--	=	>
H2160 - Duindoornstruwelen	+	=	=
H2190B - Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=

Doelstelling kwaliteit leefgebied			
Doelstelling omvang leefgebied			∨
Landelijke staat van instandhouding			∨
Habitatsoorten	∨		
H1014 - Nauwe korfslak	-	=	=
H1095 - Zeeprik	-	=	=
H1099 - Rivierprik	-	=	=
H1103 - Fint	--	=	=
H1364 - Grijze zeehond	-	=	=
H1365 - Gewone zeehond	+	=	=

Doelstelling kwaliteit leefgebied			
Doelstelling omvang leefgebied			∨
Landelijke staat van instandhouding			∨
Broedvogelsoorten	∨		
A034 - Lepelaar	+	=	=
A063 - Eider	--	=	>
A081 - Bruine Kiekendief	+	=	=
A082 - Blauwe Kiekendief	--	=	=
A132 - Kluut	-	=	>
A137 - Bontbekplevier	-	=	=
A138 - Strandplevier	--	>	>
A183 - Kleine Mantelmeeuw	+	=	=
A191 - Grote stern	--	=	=
A193 - Visdief	-	=	=
A194 - Noordse Stern	+	=	=
A195 - Dwergstern	--	>	>
A222 - Velduil	--	=	=

Doelstelling kwaliteit leefgebied			
Doelstelling omvang leefgebied			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Niet-broedvogelsoorten	▼		
A005 - Fuut	-	=	=
A017 - Aalscholver	+	=	=
A034 - Lepelaar	+	=	=
A037 - Kleine Zwaan	-	=	=
A039 - Toendrarietgans	+	=	=
A043 - Grauwe Gans	+	=	=
A045 - Brandgans	+	=	=
A046 - Rotgans	-	=	=
A048 - Bergeend	+	=	=
A050 - Smient	+	=	=
A051 - Krakeend	+	=	=
A052 - Wintertaling	-	=	=
A053 - Wilde eend	+	=	=
A054 - Pijlstaart	-	=	=
A056 - Slobeend	+	=	=
A062 - Toppereend	--	=	>
A063 - Eider	--	=	>
A067 - Brilduiker	+	=	=
A069 - Middelste Zaagbek	+	=	=
A070 - Grote Zaagbek	--	=	=
A103 - Slechtvalk	+	=	=
A130 - Scholekster	--	=	>
A132 - Kluut	-	=	=
A137 - Bontbekplevier	+	=	=
A140 - Goudplevier	--	=	=

A141 - Zilverplevier	+	=	=
A142 - Kievit	-	=	=
A143 - Kanoet	-	=	>
A144 - Drieteenstrandloper	-	=	=
A147 - Krombekstrandloper	+	=	=
A149 - Bonte strandloper	+	=	=
A156 - Grutto	--	=	=
A157 - Rosse grutto	+	=	=
A160 - Wulp	+	=	=
A161 - Zwarte ruiter	+	=	=
A162 - Tureluur	-	=	=
A164 - Groenpootruiter	+	=	=
A169 - Steenloper	--	=	>
A197 - Zwarte Stern	--	=	=

2.2.4

Noordzeekustzone

De Noordzeekustzone is op 24 maart 2000 aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Sinds de inwerkingtreding van de Natuurbeschermingswet op 1 oktober 2005, wordt het gebied als Natura 2000-gebied aangemerkt. Het gebied is op 26 februari 2009 door de minister van LNV (nu EL&I) definitief aangewezen als Natura 2000-gebied.

Op 13 april 2010 heeft de minister een ontwerpwijzigingsbesluit gepubliceerd voor de Noordzeekustzone. Dit besluit is definitief vastgesteld door de staatssecretaris op 30 december 2010.

Het zandige kustgebied langs de Noordzee bestaat uit kustwateren, ondiepten, enkele zandbanken (onder andere Noorderhaaks) en de stranden van noordelijk Noord-Holland en de Waddeneilanden. Permanent met zeewater overstroomde zandbanken komen met name voor in de buitendelta's van de zeegaten tussen de Waddeneilanden.

Uit het Aanwijzingsbesluit Noordzeekustzone blijkt waaruit de natuurwaarden bestaan en wat de staat van instandhouding is. Hieronder is deze verkort weergegeven.

Kernopgaven

- **Overstroomde zandbanken:** Behoud zee-ecosysteem met permanent overstroomde zandbanken (*Noordzeekustzone*) H1110_B, als habitat voor zwarte zee-eend A065, roodkeelduiker A001, topper A062 en eider A063, met bodems van verschillende ouderdom en meer natuurlijke opbouw van vispopulaties.
- **Zeezoogdieren:** Verbetering kwaliteit leefgebied zeezoogdieren.

- **Rust- en foerageergebieden:** Behoud slikken en platen voor rustende en foeragerende niet-broedvogels, zoals voor bonte strandloper A149, rosse grutto A157, scholekster A130, kanoet A143, steenloper A169 en eider A063 en rustgebieden voor gewone zeehond H1365 en grijze zeehond H1364.
- **Voortplantingshabitat:** Behoud ongestoorde rustplaatsen en optimaal voortplantingshabitat (waaronder embryonale duinen H2110) voor bontbekplevier A137, strandplevier A138, kluut A132, grote stern A191 en dwergstern A195, visdief A193 en grijze zeehond H1364.

In algemene zin is er een opgave voor landschappelijke samenhang en interne compleetheid (Noordzee, Waddenzee en Delta). Behoud of herstel ruimtelijke samenhang diep water, kreken, geulen, ondiep water, platen, kwelders of schorren, stranden en bijbehorende sedimentatie- en erosieprocessen. Behoud openheid, rust en donkerte. Voor vogels betekent dit voldoende rust en ruimte om te foerageren en voldoende rustige hoogwatervluchtplaatsen op korte afstand van foerageergebieden in het intergetijdengebied.

In onderstaande tabel worden de volledige doelstellingen weergegeven.

Tabel 3. Doelstellingen van het Natura 2000-gebied Noordzeekust. Voor legenda zie tabel 1.

Doelstelling kwaliteit			
Doelstelling oppervlakte			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Habitattypen	▼		
H1110B - Permanent overstroomde zandbanken (Noordzee-kustzone)	-	=	>
H1140B - Slik- en zandplaten (Noordzee-kustzone)	+	=	=
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	-	=	=
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	+	=	=
H1330A - Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	-	=	=
H2110 - Embryonale duinen	+	=	=
H2190B - Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	-	=	=

Doelstelling populatie				
Doelstelling kwaliteit leefgebied				
Doelstelling omvang leefgebied				
Landelijke staat van instandhouding				
Habitatsoorten				
H1095 - Zeeprik	-	=	=	>
H1099 - Rivierprik	-	=	=	>
H1103 - Fint	--	=	=	>
H1351 - Bruinvis	--	=	=	=
H1364 - Grijze zeehond	-	=	=	=
H1365 - Gewone zeehond	+	=	=	=

Doelstelling kwaliteit leefgebied				
Doelstelling omvang leefgebied				
Landelijke staat van instandhouding				
Broedvogelsoorten				
A137 - Bontbekplevier	-	=	=	
A138 - Strandplevier	--	>	>	
A195 - Dwergstern	--	>	>	

Doelstelling kwaliteit leefgebied			
Doelstelling omvang leefgebied			▼
Landelijke staat van instandhouding			▼
Niet-broedvogelsoorten	▼		
A001 - Roodkeelduiker	-	=	=
A002 - Parelduiker	?	=	=
A017 - Aalscholver	+	=	=
A048 - Bergeend	+	=	=
A062 - Toppereend	--	=	=
A063 - Eider	--	=	=
A065 - Zwarte zee-eend	-	=	=
A130 - Scholekster	--	=	=
A132 - Kluut	-	=	=
A137 - Bontbekplevier	+	=	=
A141 - Zilverplevier	+	=	=
A143 - Kanoet	-	=	=
A144 - Drieteenstrandloper	-	=	=
A149 - Bonte strandloper	+	=	=
A157 - Rosse grutto	+	=	=
A160 - Wulp	+	=	=
A169 - Steenloper	--	=	=
A177 - Dwergmeeuw	-	=	=

2.2.5

Duinen Vlieland en Duinen Ameland

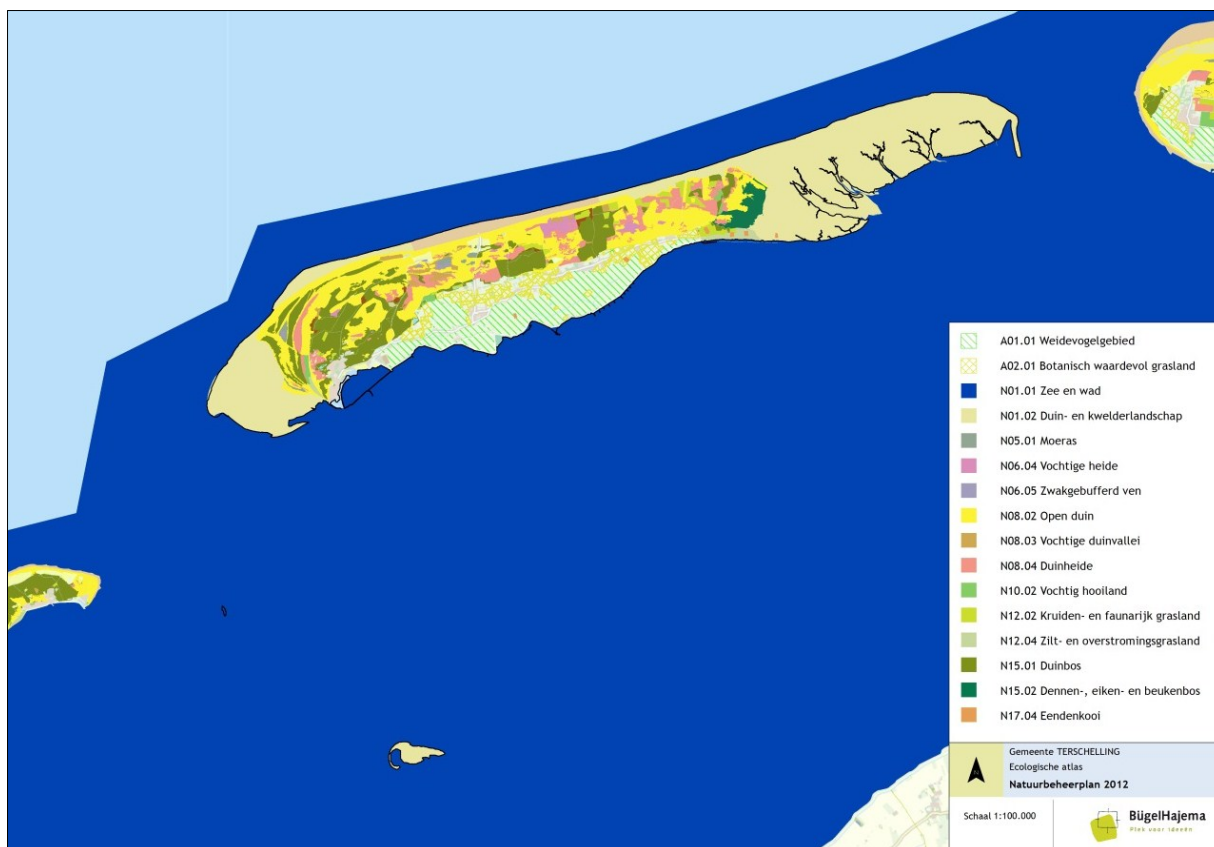
Duinen Vlieland en Duinen Ameland zijn twee Natura 2000-gebieden die op grotere afstand van het plangebied zijn gelegen, namelijk op 14 respectievelijk 18 kilometer. De habitattypen van beide gebieden overlappen grotendeels met het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling. Om deze redenen worden beide gebieden slechts kort beschreven.

Vlieland is een van de kleinere eilanden in ons deel van de Waddenzee, maar het heeft wel een relatief gaaf duingebied, mede omdat slechts een klein deel van het eiland is ingepolderd. De droge duinen zijn relatief kalkarm, wat zich uit in korstmosrijke duingraslanden en fraaie heidebegroeiingen. Van bijzonder belang zijn de Kroonspolders, een reeks van bedijkte valleien met goed ontwikkelde valleivegetatie, en de Vliehors, een uitgestrekte strandvlakte met pionierduinen, jonge kwelders en valleitjes met groenknolorchis (*Liparis loeselii*). De Kroonspolders op Vlieland geven de naam aan een reeks achterduinse strandvlakten die ooit zijn bedijkt met het oog op de uitbreiding van het areaal aan landbouwgrond. De functie hebben ze slechts kort bekleed en momenteel behoren ze tot de beste voorbeelden van kalkrijke duinvalleien in ons land.

Duinen Ameland wordt landschappelijk gekenmerkt door een uitgestrekt duin-gebied dat zich over de gehele lengte van het eiland uitstrekt. In het oosten en in de noordwesthoek groeit het eiland aan, ter hoogte van Nes en Buren vindt kustafslag plaats. Het gebied heeft een grote diversiteit aan milieutypen als gevolg van de grote variatie in nat versus droog, zoet versus zout en kalkhoudend versus kalkarm. In het oosten zijn de duinen relatief kalkrijk en is de verstuivingsdynamiek hoog, waardoor de hier gelegen Kooiduinen en Oerderduinen soortenrijk zijn. In het westen liggen heideterreinen, in de Lange Duinen laagveenmoeras en bij Hollum korstmossrijke, oude duinkoppen. In de binnenduinrand is een relatief groot areaal aan natte duinheiden aanwezig met kraaihei en dophei. Het gebied omvat ook een paar kleine boscomplexen die bestaan uit aangeplant naald- en loofbos en spontaan ontstaan jong bos.

2.2.6

Ecologische hoofdstructuur (EHS)

Figuur 2. EHS, Natuurdoeltypen, Weidevogelgebied en Botanisch waardevol grasland op Terschelling

Terschelling maakt geheel onderdeel uit van de EHS (Uitgezonderd de dorpskernen en recreatieterreinen). Het plangebied bestaat grotendeels uit beheersgebied, waar boeren op vrijwillige basis overeenkomsten af kunnen sluiten voor weidevogelgraslanden dan wel graslanden met botanische waarden. Het grootste deel van het poldergebied is in het natuurbeheerplan aangeduid als

weidevogelgebied, een kleiner deel als graslanden met botanische waarden (zie figuur 2). Overigens is in het Ontwerp Natuurbeheerplan 2013 het poldergebied niet meer aangewezen als weidevogelgebied.

Graslanden

De polder van Terschelling is van oorsprong een kwelder, waaromheen een zeedijk is aangelegd. Aan de noordkant van de open polder zijn de weilanden omrand met elzensingels. Voor veel vogelsoorten is de polder van grote betekenis. Op de oude strandwal liggen de dorpen. Veeteelt is verreweg de belangrijkste bron van inkomsten voor de Terschellinger boeren. Zoals gezegd zijn graslanden deels aangewezen als graslanden met botanische waarden en deels als weidevogelgebied. Overigens gaat dit ook in veel gevallen goed samen: het streven naar bloem- en kruidenrijk grasland dient om een voedselrijke situatie te creëren voor weidevogelkuikens in de vorm van bloemrijke graslanden die een grote aantrekkingskracht hebben op insecten. Deze percelen kennen een lage bemestingsgraad en een rustperiode wat betreft maaien en dergelijke. Het weidevogelbeheer op Terschelling is succesvol. In 2009 werden 30 paren grutto, 20 paren tureluur en 23 paren graspieper aanwezig. De trend voor kritische soorten als grutto en tureluur is de laatste jaren licht stijgend. Overigens nemen minder kritische soorten als scholekster en Kievit iets af (bron: Persbureau 't Wakend oog, 2010).

Kooibosjes

De Kooibosjes liggen op de overgang van de polder naar de binnenduinrand ter hoogte van Hee. Vroeger lag op deze plek een eendenkooi. Het landschap bestaat uit een aantal elzensingels met daartussen kleine bloemrijke hooilandjes. In deze weilandjes bloeien in juni en juli in zeer hoge dichtheden onder andere de gevlekte orchis. De elzenbosjes werden vroeger gebruikt als hakhoutbosjes, waardoor de bloemrijke graslandjes zijn ontstaan.

Figuur 3 en 4. De kooibosjes en de gevlekte orchis

In de polders liggen nog circa drie oude eendenkooien. Ze bestaan veelal uit een rechthoekige open plas met in de hoeken de vangpijpen voor het vangen van eenden. Vanwege de oude loofhoutbosjes rondom de plas vormen ze een sterk contrasterend biotoop ten opzichte van het omringende open weidegebied. Vanwege het oude loofhout bezitten ze een rijke broedvogelpopulatie met soorten als boomklever, grote bonte specht en fluiter. Ook roofvogels als buizerd en sperwer kunnen in deze bosjes tot broeden komen.

Figuur 5. Eendenkooi bij Formerum

Poldersloten

De poldersloten zijn onder meer van belang voor vissen als driedoornige stekelbaars en glasaal (jonge paling). Er wordt veel gefoerageerd door lepelaars op stekelbaars. De bredere sloten zijn van belang voor eenden als wilde eend, kuifeend, krakeend en slobbeend. De slootoevers bezitten doorgaans een gevarieerde oevervegetatie met onder meer riet, wolfsfoot en zwanenbloem.

2.2.7

Beschermde flora en fauna

Vaatplanten

Zoals uit bijlage 2 blijkt, komen op Terschelling tenminste 12 soorten orchideeën voor. De meeste soorten groeien echter in de schrale, vochtige duinvalleien en bossen. De dennenorchis en kleine keverorchis worden in vochtige bossen aangetroffen. In de duinvalleien en bloemrijke duingraslanden kom je weer hele andere soorten tegen, zoals de vleeskleurige en gevlekte orchis. De stuivende en kalkrijkere duinen zorgen er ook voor dat de groenknolorchis zich hier thuis voelt.

Gevlekte orchis en rietorchis komen echter op veel meer plaatsen voor, waaronder ook in het plangebied zoals in de reeds eerder beschreven Kooibosjes, maar ook daarbuiten. Ze kunnen worden aangetroffen in halfnatuurlijke graslanden en hooilanden langs de binnenduinrand en langs schrale wegbermen. De rietorchis wordt incidenteel aangetroffen ten westen van Midsland. Op willekeurige kavels met een botanisch rijke hooilandvegetatie is de aanwezigheid van deze soorten dan ook niet uit te sluiten.

Gewone dotterbloem en zwanenbloem (beide tabel 1-soorten) kunnen langs de oevers van sloten worden aangetroffen. In sloten die niet te sterk zijn dichtgegroeid met oeverplanten komt de zwanenbloem (tabel 1) veelvuldig voor. De populatie in de Terschellinger polder is groot en vitaal.

Waterdrieblad is uitsluitend bekend uit de Kooibosjes en van een groeiplaats ten oosten van Tjermelân (Oosterend). De laatste locatie ligt buiten het plangebied.

De gewone dotterbloem komt op uitgebreide schaal voor in het gebied tussen Hee en Midsland en op kleinere schaal in de omgeving van Tjermelân.

Gewone vogelmelk (tabel 1) komt verspreid voor in vochtige bosjes en langs schaduwrijke slootoevers.

Figuur 6. Klein glaskruid

Klein glaskruid (tabel 2) kan in het plangebied aangetroffen worden in oude dorpskernen of op muurtjes van oude bebouwing in het buitengebied.

Het voorkomen van de andere in bijlage 2 genoemde beschermde planten is op grond van biotoopkenmerken niet waarschijnlijk.

Vogels

Zoals bij de behandeling van de EHS reeds is beschreven, hebben de graslanden een grote waarde voor weidevogels en de bosjes rond de eendenkooien voor zangvogels. Alle vogels zijn op grond van de Flora- en Faunawet streng beschermd. Ook in de winterperiode is de polder voor vogels van belang. In de winterperiode en/of trektijd vormen de polders rust-of foerageergebied voor grote groepen brandganzen en steltlopers als kievit, wulp, rosse grutto en goudplevier. In figuur 7 zijn de slaappleatsen voor rosse grutto weergegeven.

Figuur 7. Verspreiding van de rosse grutto op Terschelling; weergegeven zijn maandgemiddelden van de jaren 98/99 - 2008/2009 (bron: Wiersma & Van Roomen, 2009)

Voor vogels geldt dat vooral de nesten in de broedtijd beschermd zijn. Daarnaast zijn er vogels waarvan de nestplaats jaarrond beschermd is. In het plangebied kunnen jaarrond beschermde nestplaatsen worden verwacht van kerkuil, gierzwaluw en huismus in het bebouwd gebied. Daarbij is kerkuil incidenteel te verwachten in oude boerenschuren. Gierzwaluw en vooral huismus kunnen ook in kleinschaligere bebouwing van woonhuizen aangetroffen worden.

In de bosjes rond eendenkooien en andere kleine bosjes in het buitengebied kunnen jaarrond beschermde nestplaatsen worden aangetroffen van roofvogels en uilen, zoals buizerd, torenvalk en ransuil.

Zoogdieren

Op Terschelling komen onder meer egel, dwergspitsmuis, haas, konijn, rosse woelmuis, veldmuis, dwergmuis, bosmuis, bruine rat, huismuis en ree voor. Deze soorten zijn licht beschermd volgens de Flora- en faunawet (categorie 1) en bij ruimtelijke ontwikkelingen geldt hiervoor een vrijstelling. Op het aangrenzende deel van de Waddenzee komen gewone en grijze zeehond voor. De grijze zeehond is middelzwaar, de gewone zeehond zwaar beschermd.

Gezien de openheid van de polders, lijkt het plangebied deels geen geschikt leefgebied voor vleermuizen. Het kleinschalige gebied rond de binnenduinrand en rond de bebouwingskernen is dat echter wel. Laatvlieger, rosse vleermuis, gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis kunnen zeker in het plangebied worden verwacht. De oude agrarische en woonbebouwing van de kernen en daarbuiten bieden veel mogelijkheden voor verblijfplaatsen voor laatvlieger en gewone dwergvleermuis. Rosse vleermuis en ruige dwergvleermuis hebben verblijfplaatsen in oudere bomen. Gezien de relatief oude bebouwing van Terschelling mag verwacht worden dat vleermuizen op grote schaal rond bebouwing en de dorpen voor zullen komen. De foerageergebieden zullen met name rond de bebouwingskernen en langs de binnenduinrand gelegen zijn. Alle vleermuizen zijn streng beschermd binnen de Flora- en Faunawet.

Amfibieën en reptielen

In het plangebied kunnen in ieder geval drie soorten amfibieën verwacht worden: bruine kikker, kleine watersalamander en rugstreeppad (Van Delft & De Bruin, 2010). De eerste twee zijn licht beschermd; de rugstreeppad is een zwaar beschermde soort volgens de Flora- en faunawet (categorie 3).

De rugstreeppad heeft in natte duinvalleien in de duinen van Terschelling uitgebreide populaties. De soort prefereert ondiep open water, met weinig vegetatieontwikkeling, en komt in grote aantallen voor in valleien die recent door plagactiviteiten zijn opgeschoond.

In het poldergebied van Terschelling komen op kleine schaal populaties voor (Zumkehr, 2011). Ondiepe poelen en sloten worden gebruikt voor het afzetten van eitjes. De meeste poldersloten zijn voor de rugstreeppad weinig geschikt, daar de oevervegetatie te sterk is ontwikkeld. Een ander probleem is dat de populatie in ondiepe sloten in droge jaren verdwijnt, daar de sloten dan drooggefallen zijn. De rugstreeppad is een pionier, die tijdelijk gunstige omstandigheden maximaal kan benutten.

De streng beschermde zandhagedis wordt alleen in de duinen buiten het plangebied aangetroffen. Dit geldt in hoofdzaak ook voor middelzwaar beschermde levendbarende hagedis, hoewel deze soort iets minder kritisch is. Zwervende exemplaren kunnen incidenteel ook in ruige graslandjes binnen het plangebied, langs de binnenduinrand, aangetroffen worden.

Vissen

Van de beschermde vissoorten komt alleen glasaal (jonge paling) in de polder-sloten voor. De overige in bijlage 2 genoemde soorten leven buitendijks.

Ongewervelde dieren

Geschikt leefgebied voor dagvlinders is binnen het onderzoeksgebied slechts beperkt aanwezig in bloemrijke graslanden, bosrandjes en slootoevers. Voor-komende soorten in en rond de polder zijn onder meer: bruin zandoogje, groot dikkopje, bont zandoogje, groot koolwitje, klein geaderd witje, klein koolwitje, zwartsprietdikkopje, atalanta, distelvlinder, dagpauwoog, citroenvlinder, hooibeestje, boomblauwtje, landkaartje en koevinkje (Zumkehr, 2011). Als enige beschermde soort is volgens de Quick-scanhulp het heideblauwtje aangetroffen. Vermoedelijk is de soort buiten het plangebied in de duinen gesigna-leerd.

2.3

Agrarische sector

2.3.1

Bestaande situatie

Binnen het plangebied zijn 24 agrarische bedrijven actief. Het gaat in vrijwel alle gevallen om melkrundveehouderijbedrijven. Op kleine schaal worden enkele kippen en geiten gehouden. Naast een lichte stijging van het aantal koeien is een sterke stijging van de hoeveelheid schapen waar te nemen. Veel agrarische bedrijven hebben naast hun melkveehouderijactiviteiten ook een toeristisch-recreatieve neventak. Daarbij gaat het om kamperen bij de boer en kampeerboerderijfaciliteiten.

Tabel 4 (bron: gemeente Terschelling)

Landbouw		
	2000	2012
Aantal agrarische bedrijven	23	24
Stuks melkvee	711	868
Stuks jongvee	522	699
Stuks schapen	24	842
Stuks geiten	102	9
Stuks kippen	85	33

2.3.2

Autonome ontwikkeling

De ontwikkeling van de agrarische sector is sterk afhankelijk van de marktom-standigheden, beschikbaar areaal, regelgeving, technische ontwikkelingen en mogelijkheden die op grond van het bestemmingsplan worden geboden.

Voor de landbouw is van belang dat het grondareaal binnen het eiland beperkt is. Groei daarvan mag niet worden verwacht. Een aantal agrarische bedrijven gebruikt grond op de vaste wal ter aanvulling van het areaal op het eiland. Het is goed mogelijk dat dit “buitenplanse” areaal verder wordt uitgebreid.

BESLUIT HUISVESTING

Bedrijven moeten in 2013 voldoen aan het Besluit ammoniakemissie huisvesting veehouderij. Het besluit huisvesting is vanaf 1 april 2008 van kracht en geeft invulling aan het algemene emissiebeleid voor heel Nederland. Het besluit bepaalt dat dierenverblijven, waar emissiearme huisvestingssystemen voor beschikbaar zijn, op den duur emissiearm moeten zijn uitgevoerd. Hiertoe bevat het besluit maximale emissiewaarden. Daarnaast is het mogelijk om te salderen binnen één bedrijf (intern salderen). Dat wil zeggen dat de oudere stalsystemen (met een hogere emissie) in gebruik mogen blijven wanneer een nieuwe stal (op hetzelfde bedrijf) een veel lagere emissie heeft. Niet alle stallen op het bedrijf hoeven dus een emissiefactor te hebben die lager of gelijk is dan de norm uit het Besluit huisvesting. Het besluit leidt ertoe dat in 2013 de normen voor alle veestallen worden aangescherpt, waardoor de emissie per dierplaats lager wordt.

MELKQUOTERING

Verder is van belang dat de melkquotering per 2015 wordt beëindigd. Dit betekent dat agrarische bedrijven zonder de beperking van een melkquotum melk mogen produceren. Het voortbrengend vermogen van het bedrijf en de melkprijs zijn dan meer van belang voor de ontwikkeling van de melkproductie dan de regelgeving op grond van de melkquotering. Uit het onderzoek van Silvis, H.J. e.a. (De agrarische sector in Nederland naar 2020: Perspectieven en onzekerheden, Rapport 2009-021, LEI Wageningen UR, Den Haag, 2009) blijkt dat als gevolg hiervan de hoeveelheid melkvee vermoedelijk zal worden uitgebreid met 2%. Dit betekent dat de hoeveelheid melk vanaf 2015 ook met 2% zal toenemen.

2.3.3

Voornemen

Het nieuwe bestemmingsplan is gericht op consolidatie van het bestaande beleid. Het zal zich beperken tot de (her)bestemming van de reeds aanwezige agrarische bedrijven. Er zijn geen nieuwe bedrijven voorzien, de uitbreidingsruimte is zeer beperkt. Ten opzichte van de huidige situatie zijn de bouwvlakken met 0,2 tot 0,4 ha vergroot. De bouwpercelen zijn met circa 0,5 ha vergroot. De bebouwing moet binnen het bouwvlak worden gebouwd, (mest)silo's moeten binnen het bouwperceel worden gebouwd. Een belangrijk verschil met het (vernietigde) bestemmingsplan Buitengebied uit 2008, is dat de bouwpercelen niet meer de weg oversteken (voor zover daar nu nog geen sprake van is) en dus compacter rond de bestaande bebouwing zijn gesitueerd. Bovendien mogen er geen nieuwe stallen worden gebouwd voor vee. Dat betekent dus dat wat betreft de veestapel de bestaande situatie wordt bevroren. Dat betekent dat het bestemmingsplan niet kan leiden tot een toename van de ammoniakemissie.

2.4

Recreatief gebruik

Bezoekers

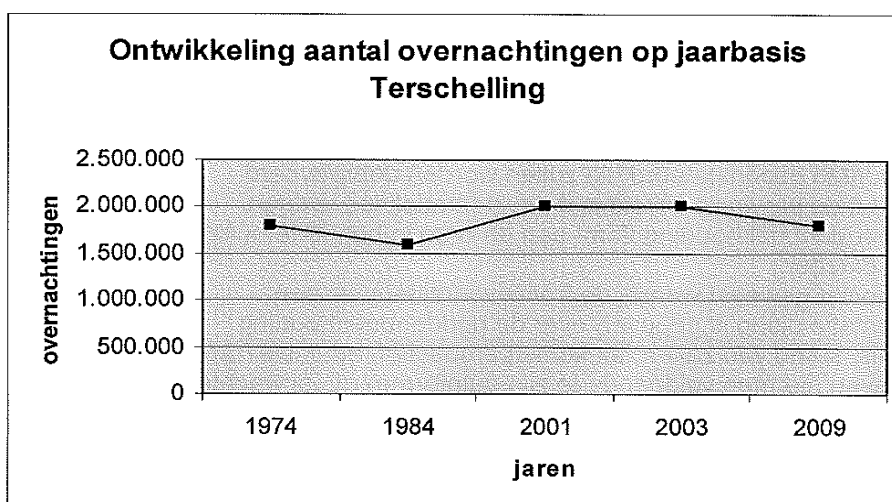
Jaarlijks overnachten op Terschelling circa 1,6 miljoen bezoekers (bron: gemeente Terschelling). In het begin van de jaren tachtig heeft het Rijk besloten dat de toeristische ontwikkeling op de Waddeneilanden gestabiliseerd dient te worden. Vanaf 1999 houdt Terschelling de ontwikkeling van het aantal bedden bij. Met Rijk en provincie is afgesproken dat het maximale aantal slaapplekken 21.619 bedden bedraagt. Het huidige aantal bedden bedraagt 20.474. (per 1 januari 2012). Er zijn op Terschelling dus nog zo'n 792 bedden te realiseren. Procentueel nog te verwachten in het plangebied is dit nog circa 86 bedden.

Tabel 5. Aantal bedden op Terschelling per categorie

Categorie:	2011	2012	verschil
Hotels/pensions	1.326	1.169	- 157
Appartementenhotels	673	963	+ 290
Kampeerterreinen	11.966	11.966	--
Bed & Breakfast	8	8	--
Groepsaccommodaties	651	651	--
Zomerhuisjes/tweede woningen	3.085	3.131	+ 46
Particuliere verhuur/appartementen	2.597	2.586	- 11
Totaal	20.306	20.474	+ 168

Het gemeentelijk beleid streeft naar seizoensverlenging, maar ondanks dat haalt maar een heel klein deel van de accommodaties een jaarrond bezetting.

Op basis van onder andere TROM-onderzoeken is het aantal overnachtingen inclusief verblijfsduur inzichtelijk gemaakt. Dit is uitgezet in onderstaande grafiek.

Figuur 8.

Vanaf 2009 is er sprake van een verdere lichte daling.

Kampeerterreinen

In de campingsector wordt voor de beddenboekhouding uitgegaan van normen die vroeger in de kampeervergunning waren opgenomen (50 caravans, 60 tenten en 100 jeugdtenen per ha). Voor het aantal personen per kampeermiddel worden de volgende normen gehanteerd:

- 4 personen in een kampeermiddel op een jaarstandplaats;
- 3,4 personen op een toeristische gezinsstandplaats;
- 2 personen in een kampeermiddel op een jeugdcamping.

Over het algemeen worden deze normen niet gehaald en kiezen bedrijven voor ruimere normen en kwaliteitsverbetering, waarbij ook ruimere plaatsen horen. Al jarenlang is de trend zichtbaar dat de gast ook meer ruimte verlangt.

Voornemen

Een beperkt deel van het aantal bedden bevindt zich binnen het plangebied, namelijk 13,4 %. Op Terschelling zijn op de campings in totaal 11.966 bedden geregistreerd. Binnen het plangebied komt dat op ongeveer 1603 bedden. Omdat er een aantal jeugdcampings in het plangebied zitten, zou het werkelijke aantal iets hoger kunnen liggen, zeg 1800. De totale oppervlakte van de campings binnen het plangebied komt op 15,4 ha. De uitbreiding van de campings beslaat in totaal 3,45 ha. Dat zou neerkomen op een maximale toename van het aantal bedden van circa 400.

Recreatie-appartementen/Bed en Breakfast

In principe heeft elke bewoner van Terschelling de mogelijkheid om een recreatie-appartement in zijn woning te realiseren. Doordat hier echter diverse ruimtelijke voorwaarden aan gebonden zijn (bijv. het appartement moet in het hoofdgebouw gelegen zijn), is het aantal gebouwen waarin dit mogelijk is beperkt. Bovendien geldt dat dit ook moet passen binnen de beddenboekhouding.

2.4.1

Waterveiligheid en waterbeheer

De waddendijk is door het Wetterskip Fryslân afgetoetst. Dit betekent dat de dijk niet voldoet aan de normen die hieraan op rijksniveau zijn gesteld. Voorts worden hieraan geen consequenties verbonden.

Het Watergebiedsplan van Wetterskip Fryslân is in uitvoering. Dit plan heeft geen planologische consequenties.

W e t t e l i j k   k a d e r

3

3.1

Gebiedsbescherming

Voor het bestemmingsplangebied is de volgende wet- en regelgeving op het gebied van gebiedsbescherming relevant (zie ook bijlage 1):

- de Natuurbeschermingswet 1998;
- de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR);
- de Provinciale Structuurvisie en Provinciale Ruimtelijke Verordening.

Op 1 oktober 2005 is de Natuurbeschermingswet 1989 van kracht geworden. Deze wet bundelt de gebiedsbescherming van nationaal begrensde natuurgebieden. In de Natuurbeschermingswet zijn ook de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn verwerkt. Onder de Natuurbeschermingswet zijn drie typen gebieden aangewezen en beschermd:

- Natura 2000-gebieden;
- Beschermde Natuurmonumenten;
- Wetlands.

NATUURBESCHERMINGSWET
1998

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een samenhangend netwerk van bestaande en nog te ontwikkelen belangrijke natuurgebieden in Nederland en vormt de basis voor het natuurbeleid. De Ecologische Hoofdstructuur is als beleidsdoel opgenomen in de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR). De begrenzing en ruimtelijke bescherming van de Provinciale Ecologische Hoofdstructuur is uitgewerkt in het Streekplan Fryslân 2007 en de Verordening Romte Fryslân.

ECOLOGISCHE
HOOFDSTRUCTUUR

Vanuit het provinciaal ruimtelijk natuurbeleid (Streekplan Fryslân 2007 en de Verordening Romte Fryslân) wordt bij ruimtelijke ontwikkelingen verder specifiek ingezet op de bescherming van bestaande natuurgebieden buiten de Ecologische Hoofdstructuur en weidevogelgebieden.

NATUUR BUITEN DE
ECOLOGISCHE HOOFD-
STRUCTUUR

3.2

Soortenbescherming

Bij de voorbereiding van ruimtelijke ordeningsbesluitvorming moet acht worden geslagen op het soortenbeschermingsregime zoals dat in de Flora- en Faunawet (Ffw) is verankerd. Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Het soortenbeleid uit de Vogel- en Habitatrichtlijn van de Europese Unie is hiermee in de nationale wetgeving verwerkt. Achter de Flora- en

FLORA- EN FAUNAWET

faunawet staat het idee van de zorgplicht voor in het wild levende beschermde dieren en planten en hun leefomgeving.

BESCHERMINGSREGIME

Op basis van de AMvB 2004 betreffende artikel 75 van de Flora- en faunawet, worden de in Nederland beschermde soorten in drie beschermingsregimes ingedeeld. Het gaat hierbij om algemene soorten (soorten uit tabel 1 van de Ffw), overige soorten (soorten uit tabel 2 van de Ffw) en strikt beschermde soorten (soorten uit tabel 3 van de Ffw). Om verwarring te voorkomen, wordt in dit rapport respectievelijk de benaming 'licht', 'middelzwaar' en 'streng beschermd' gehanteerd (zie bijlage 1). De inheemse vogelsoorten hebben een eigen afwijkend beschermingsregime; ze vallen zowel onder het middelzware als het strenge beschermingsregime.

NOODZAAK VOOR
ONTHEFFING

Het is bestendige jurisprudentie dat een bestemmingsplan niet mag worden vastgesteld als dat plan naar verwachting een handeling mogelijk maakt waarvoor een of meerdere ontheffingen als bedoeld in artikel 75 lid 3 Flora- en faunawet nodig zijn en ten aanzien waarvan ten tijde van de vaststelling of goedkeuring in redelijkheid kan worden ingezien dat deze ontheffingen niet zullen kunnen worden verleend. Dit blijkt onder meer uit AbRvS 26 oktober 1999, AB 2003, 23, AbRvS 31 maart 2000, BR 2000, 914, AbRvS 29 augustus 2001, M en R 2000, 5, AbRvS 19 februari 2003, 200201758/1 en AbRvS 30 juni 2004, 200402314/1. Overigens is het niet vereist dat de eventueel benodigde Ffw-ontheffingen reeds ten tijde van de besluitvorming over het bestemmingsplan zijn aangevraagd of zijn verleend.

4.1

Planuitgangspunten

De gemeente heeft de volgende uitgangspunten voor het bestemmingsplan geformuleerd:

1. Het plan heeft een conserverend karakter. Er zijn geen geheel nieuwe functies of belangrijke ontwikkelingen voorzien buiten hetgeen in het geldend plan al mogelijk is gemaakt.
2. Het plan moet gericht zijn op het mogelijk maken van ontwikkelingen van de al bestaande functies, zodat deze zich kunnen aanpassen aan veranderende omstandigheden.
3. Het plan mag niet in strijd zijn met de geldende wet- en regelgeving van hogere overheden.

Het nieuwe bestemmingsplan biedt beperkt mogelijkheden voor de ontwikkeling van agrarische bedrijven, echter geen mogelijkheden voor de uitbreiding van veehouderij. Er is beperkt uitbreidingsruimte voor verblijfsrecreatie, hetgeen gepaard kan gaan met extra toeristisch-recreatieve druk en daarmee samenhangend extra verkeer en mogelijk nog andere activiteiten die leiden tot effecten op beschermde natuurwaarden. In dit hoofdstuk is weergegeven welke ontwikkelingen mogelijk kunnen worden geacht op grond van het op te stellen bestemmingsplan en welke daarvan tot ongewenste effecten kunnen leiden.

4.2

Storingsfactoren

Als gevolg van het plan mogen geen significant negatieve effecten optreden op Natura 2000-habitattypen en -soorten en op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS-gebieden. Voor de EHS geldt het zogenaamde 'nee, tenzij'-beleid.

De effecten die kunnen optreden als gevolg van het voornemen zijn: toename van de verzuring en vermesting, aantasting van en afname van oppervlak van graslanden met natuurlijke waarden in het poldergebied en een toename van de verstoring door recreatie. Andere effecten worden op voorhand niet verwacht.

1. Toename van veehouderij leidt mogelijk tot extra emissie van ammoniak. Deze stof is mede verantwoordelijk voor de verzuring en vermesting van kwetsbaar natuurgebied.

2. Het realiseren van terrein voor opslag en de mogelijkheid om het bouwvlak enigszins te vergroten kan leiden tot een aantasting en afname van oppervlak aan graslanden met natuurlijke waarden. Het grasland kan tevens een belangrijke functie hebben als foerageergebied en rustgebied voor Natura 2000-vogelsoorten.
3. Verder moet worden gezien of de uitbreiding/ontwikkeling/verandering niet leidt tot extra verstoring van de natuurlijke waarden als gevolg van de toename van de recreatieve druk.

4.3

Ontwikkelingen in de agrarische bedrijven

Bestemmingsplanbeleid

In paragraaf 2.3 zijn de ontwikkelingsmogelijkheden beschreven voor de landbouw.

4.3.1

Problematiek Ammoniak

De hoeveelheid depositie die een ecosysteem nog kan verdragen zonder schade te ondervinden, wordt de kritische depositiewaarde of kritische belasting genoemd. Bij alle in beschouwing genomen Natura 2000-gebieden overschrijdt de huidige belasting met ammoniak in ruime mate de kritische depositiewaarde, zowel voor het habitatype dat het gevoeligst is voor de invloed van ammoniak, als voor diverse (iets) minder gevoelige habitattypen. De te hoge stikstofdepositie, ook wel vermestende depositie genoemd, kan leiden tot verslechtering van de biodiversiteit van deze ecosystemen. Overmatige depositie van stikstof leidt tot verstoring van de voedingsstoffenbalans in de bodem en verontreiniging van het grond- en oppervlaktewater, wat kan leiden tot de achteruitgang of zelfs het verdwijnen van karakteristieke soorten in bossen en natuurterreinen.

Van de habitattypen, waarvoor de Natura 2000-gebieden zijn aangewezen, is bepaald hoeveel stikstof de meest gevoelige planten daarin kunnen verdragen. Dat wordt de 'kritische depositiewaarde' (KDW) genoemd. Binnen het huidige toetsingskader wordt de meest kritische depositiewaarde in een Natura 2000-gebied toegerekend aan het hele gebied. Het gevolg daarvan is dat waar meestal de KDW van het dichtstbijzijnde gebied beperkend is (in de gemeente Terschelling is dat Duinen Terschelling) met een oorspronkelijke kritische depositiewaarde van 770 mol N/ha/jaar. Dit is gebaseerd op het meest kritische habitatype dat in dit Natura 2000-gebied voorkomt, namelijk Grijze duinen heischraal (2130C). Nader onderzoek in het kader van het in ontwikkeling zijnde Beheerplan Natura 2000 heeft echter aangetoond dat dit habitatype feitelijk niet op Terschelling voorkomt. Heischrale graslanden (H6230) en Grijze

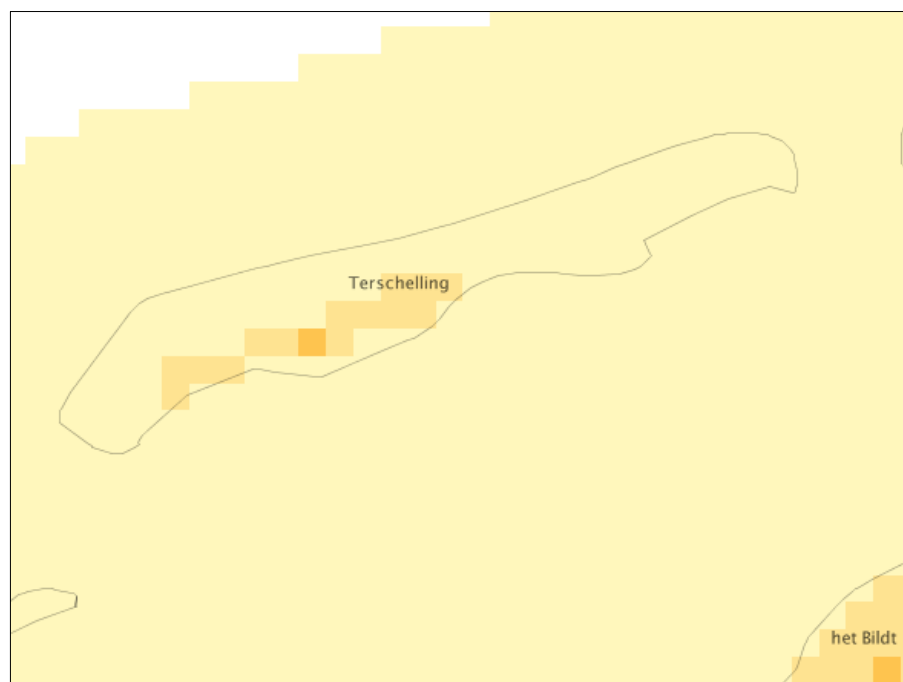
duinen kalkarm (H2130B) met kritische depositiewaarden van 830 respectievelijk 940 komen wel voor. De KDW-waarde van het Natura 2000-gebied Duinen Terschelling komt daarmee op 830 mol N/ha/jaar.

In tabel 6 is de KDW-waarde aangegeven van de overige in de buurt liggende Natura 2000-gebieden.

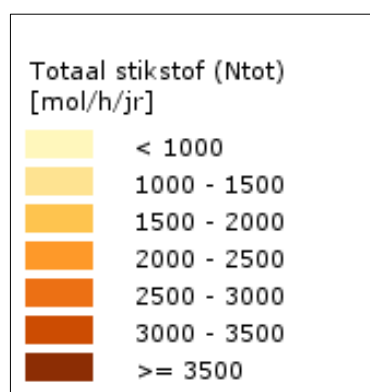
Tabel 6. Kritische depositiewaarden habitattypen Duinen Terschelling

Habitatype	Doelstelling	Kritische depositiewaarde
H1310A - Zilte pionierbegroeiingen (zeekraal)	=	2500
H1310B - Zilte pionierbegroeiingen (zeevetmuur)	=	2500
H1330A - Schorren en zilte graslanden (buitendijks)	=	2500
H2110 - Embryonale duinen	=	1400
H2120 - Witte duinen	=	1400
H2130A - *Grijze duinen (kalkrijk)	=	1240
H2130B - *Grijze duinen (kalkarm)	>	940
H2130C - *Grijze duinen (heischraal)	>	770
H2140A - *Duinheiden met kraaihei (vochtig)	=	1300
H2140B - *Duinheiden met kraaihei (droog)	=	1100
H2150 - *Duinheiden met struikhei	=	1100
H2160 - Duindoornstruwelen	=	2020
H2170 - Kruipwilgstruwelen	= (<)	3210
H2180A - Duinbossen (droog)	>	1300
H2180B - Duinbossen (vochtig)	>	2040
H2180C - Duinbossen (binnenduinrand)	=	1790
H2190A - Vochtige duinvalleien (open water)	>	1000
H2190B - Vochtige duinvalleien (kalkrijk)	>	1390
H2190C - Vochtige duinvalleien (ontkalkt)	>	1380
H2190D - Vochtige duinvalleien (hoge moerasplanten)	=	2400
H6230 - *Heischrale graslanden		830

Van belang is verder de achtergronddepositie van het Natura 2000-gebied. Dit is de depositie die nu al ten gevolge van allerlei bronnen, zoals landbouw, verkeer en industrie, zowel binnen als buiten het plangebied aanwezig is.

Figuur 9. Achtergronddepositie stikstof op Terschelling, 2011
(bron: PBL)

In figuur 9 is de achtergronddepositie weergegeven met betrekking tot het totaal aan stikstof. Op de site van PBL kan nog een nadere precisering van gridwaarden worden verkregen. Dit leert dat oostelijk van Midsland de depositie lager is dan 700 mol N/ha/jaar. Voor het Natura 2000-gebied Waddenzee is dus overal de achtergronddepositie fors lager dan de kritische depositiewaarde. Echter voor het gebied Duinen Terschelling is op veel plaatsen de achtergronddepositie hoger dan de kritische depositiewaarde. De kritische depositiewaarde is 830 mol N/ha/jaar. De achtergronddepositie op het duingebied varieert van 600 tot iets boven de 1000 mol. Op het kritische habitatype 'Grijze duinen kalkarm' en 'Heischraal grasland' kan de depositie plaatselijk tot boven de 1000 mol N/ha/jaar bedragen in 2011. Dit is een geringe overschrijding, maar voldoende aanleiding om de conclusie te trekken dat iedere toename van stikstofdepositie een significant negatief effect kan hebben op het habitatype 'Grijze duinen kalkarm' en 'Heischrale graslanden'.

Om deze reden is in het bestemmingsplan de regeling opgenomen dat er geen uitbreiding van stallen mag plaatsvinden ten behoeve van de veehouderij. Dat betekent dat het bestemmingsplan geen ruimte biedt voor uitbreiding van de veehouderij. Daarmee zijn er ten aanzien van stikstof geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden te verwachten. Tevens zijn er ten aanzien van ammoniak geen effecten te verwachten op de Ecologische Hoofdstructuur en Flora- en faunawetsoorten.

Tabel 7. Kritische depositiewaarde van Natura 2000-gebieden

Natura 2000-gebied	Afstand tot plangebied	Kritische depositiewaarde
Duinen Terschelling	0 kilometer	830 mol N/ha/jaar
Waddenzee	0	940
Noordzeekust	1,5	1390
Duinen Ameland	18	770
Duinen Vlieland	14	940

4.3.2

Uitbreiding bouwpercelen

Natura 2000

Het bestemmingsplangebied heeft geen functie voor habitattypen van de Natura 2000-gebieden Duinen Terschelling, Waddenzee of Noordzeekustzone. Bij invulling van de geboden ontwikkelingsruimte treedt geen fysieke aantasting van habitattypen op. Een groot deel van de percelen ligt bovendien ingesloten tussen bestaande bebouwing en wegen. Hierdoor zijn de aangrenzende percelen niet geschikt als slaapplek of foerageergebied voor ganzen en steltlopers.

Tijdens hoogwaterperiodes zijn delen van de polder een slaap- en rustplaats voor verschillende soorten vogels, zoals wulp, smient, scholekster, rosse grutto en groenpootruiter (Wiersma & Van Roomen, 2009). Zie ook figuur 3.

Het poldergebied is hoofdzakelijk open en onbebouwd. Verdichtingen treden vooral op langs de doorgaande weg naar Oosterend en in en rond de dorpen. Ook de meeste agrarische bedrijven liggen min of meer langs de randen van deze bebouwingslinten (Midland, Landerum, Formerum en Hoorn). De bouwpercelen mogen in tegenstelling tot het vorige (vernietigde) bestemmingsplan niet in zuidelijke richting een bestaande weg dan wel waterloop oversteken. De feitelijke uitbreidingsrichting in zuidelijke richting is met deze regel en met de maximale grenzen zoals aangegeven op de verbeelding van het bestemmingsplan zeer beperkt. Rond de bestaande bebouwingslinten en de locaties is de actuele verstoring ten gevolge van menselijke activiteiten hoog. De pleisterplaatsen bevinden zich in de regel op grote afstand van de bestaande bebouwing. Van fysieke aantasting van pleisterplaatsen is dus zeker geen sprake. Ook ten aanzien van verstoring zal een geringe uitbreiding van de agrarische bouwpercelen zeker geen negatief effect hebben op de waarde van de polder als pleisterplaats voor genoemde soorten vogels. Slechts één bedrijf ligt op grotere afstand van bestaande bebouwing. Dit is het bedrijf ten zuiden van de Halfweg. Ook hier geldt dat de te verwachte toename van verstoring ten ge-

volge van een geringe uitbreiding zeker geen significant negatief effect zal hebben op Natura 2000-vogelsoorten. Deze conclusie sluit aan bij vergelijkbaar onderzoek door Oranjewoud (2011) naar uitbreiding recreatiebedrijven en dorpen.

Ecologische Hoofdstructuur

Voor een deel liggen de agrarische bouwpercelen in het EHS beheersgebied (weidevogels en gebieden met botanische waarden), zie figuur 2. Afhankelijk van situering kan als gevolg van deze ontwikkelingen het oppervlak aan graslanden met natuurlijke waarden afnemen en daarnaast de natuurlijke waarden van graslanden in de omgeving (openheid en rust) worden aangetast. Onbekend is waar, in wat voor omvang en wanneer genoemde ontwikkelingen zullen plaatsvinden. Indien een uitbreiding van de bouwvlakken plaatsvindt, kunnen negatieve effecten op het beheersgebied (gebieden met botanische waarden en weidevogelgebied) niet op voorhand worden uitgesloten. Overige effecten op de EHS treden niet op.

Als er sprake is van een areaalverkleining van EHS-beheergebied als gevolg van aangepaste bouwpercelen en de afweging ten opzichte van de wezenlijke kenmerken en waarden positief is, dient de aantasting in de vorm van nieuw areaal of in financiële zin te worden gecompenseerd. Ten aanzien van compensatie van weidevogelareaal kunnen de regels uit het provinciaal Werkplan weidevogels in Fryslân worden toegepast. Overleg met de provincie op dit punt is dan zeker gewenst.

Flora - en faunawetsoorten

Verspreid over Terschelling zijn een vrij groot aantal beschermde planten- en diersoorten aan te treffen. De meeste soorten betreffen tabel 1-soorten waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling geldt. Met name bij sloop van gebouwen kunnen verblijfplaatsen van streng beschermde soorten als vleermuizen, huismus en kerkuil aan de orde zijn. Als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen kunnen in dat kader verbodsovertredingen in het kader van de Flora- en faunawet plaatsvinden. De Flora- en faunawet zegt niet welke concrete activiteiten wel en niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (onthefving). Dit betekent in de praktijk dat het gaat om het effect van de activiteiten op beschermde soorten. Heel vaak gaan werkzaamheden en de bescherming van soorten prima samen. Soms is het echter onvermijdelijk dat schade wordt gedaan aan beschermde dieren en planten. In die situaties is het nodig dat er vooraf bekeken wordt of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

Verbodsovertredingen welke kunnen plaatsvinden bij werkzaamheden in het kader van uitbreiding bouwpercelen en sloop van oude gebouwen zijn:

- Het verstoren en vernietigen van nesten van gierzwaluw, huismus en kerkuil bij verbouw, aanbouw en sloop van gebouwen. Tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood en eieren worden beschadigd of verniet. Nesten van deze soorten zijn jaarrond beschermd.

- Het verstoren en vernietigen van nesten van vogels bij werkzaamheden aan beplanting. Tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood en eieren worden beschadigd of verniet. Indien buiten de broedtijd wordt gewerkt, wordt deze verbodsbepaling voorkomen.
- Het verstoren en vernietigen van vaste verblijfplaatsen van vleermuizen bij verbouwingen en sloop van gebouwen. Tevens kunnen hierbij dieren worden verwond en gedood.
- Het verstoren en vernietigen van voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van rugstreeppad bij grondwerkzaamheden. Tevens kunnen hierbij dieren worden verwond of gedood.

Het kan nodig zijn dat voor de uitvoering van specifieke ruimtelijke ontwikkelingen een ontheffing van de Flora- en faunawet is vereist. Onbekend is waar, in wat voor omvang en wanneer ruimtelijke ontwikkelingen zullen plaatsvinden.

Onafhankelijk wat in het bestemmingsplan bij recht wordt mogelijk gemaakt, dient altijd rekening te worden gehouden met de aanwezigheid van beschermde planten- en diersoorten in het kader van de Flora- en faunawet.

4.4

Recreatieve ontwikkelingen

Het bestemmingsplan biedt beperkt ruimte voor enige recreatieve ontwikkelingen (zie paragraaf 2.4). Met een wijzigingsbevoegdheid kunnen enkele campings fysiek worden uitgebreid (zie bijlage 3), bij agrarische bedrijven is een mogelijkheid voor het kleinschalig kamperen opgenomen met maximaal 15 kampeermiddelen (op het bouwperceel) en bij woningen mag een recreatieappartement/bed and breakfast worden gerealiseerd.

Deze ontwikkelingen kunnen twee negatieve effecten genereren: in de eerste plaats fysieke aantasting van leefgebieden bij uitbreiding van campings, in de tweede plaats een toename van de verstoring door intensivering van de recreatieve druk, zowel rond de locaties van verblijfsrecreatie als verder weg in de Natura 2000-gebieden. Beide aspecten worden hieronder behandeld.

4.4.1

Intensivering van de recreatiedruk

Kamperen bij de boer

Het kamperen bij de boer zal vooral in de zomermaanden plaatsvinden. De polder heeft in die periode wel een functie voor broedvogels maar niet voor de Natura 2000-wadvogels die vooral tijdens de vroege voorjaars-, herfst- en winterperioden in het gebied verblijven. Er wordt geen nieuwe recreatieve infrastructuur aangelegd in het kader van deze ontwikkelingen. De recreatieve ontwikkelingen ten gevolge van het kamperen bij de boer zijn verspreid en

kleinschalig. Openheid en rust van het grootschalige poldergebied blijft gehandhaafd. Voor het poldergebied geldt dat de toeristen daar gebruik maken van de bestaande wegen en paden. Verstoring van slaapplekken van vogels in de agrarische graslanden en broedvogels treedt dan ook niet op. Invulling van specifiek in het bestemmingsplan geboden ontwikkelingsruimte voor het kamperen bij de boer leidt dan ook niet tot negatieve effecten op de Natura 2000-gebieden, EHS en Flora- en faunawetsoorten.

Bed and breakfast bij woningen

Deze activiteiten zijn nog kleinschaliger dan het kamperen bij de boer. Ze vinden bovendien in de woonkernen plaats, gebieden waar toch al een hoge mate van verstoring aanwezig is en geen belangrijke natuurwaarden aanwezig zijn. Ook deze activiteiten hebben derhalve geen negatieve effecten op Natura 2000, EHS en Flora- en faunawetsoorten.

Kampeerterreinen

De kampeerterreinen liggen ten noorden van de doorgaande weg richting Oostereind. Ze liggen buiten de Natura 2000-gebieden, voor een deel vallen ze wel binnen het beheersgebied van de Ecologische Hoofdstructuur. Voor uitbreiding van het kampeerterein geldt dat volgens de regels van het bestemmingsplan deze omgeving moeten worden door een brede strook met randbeplanting, waardoor uitstraling van licht en menselijke aanwezigheid naar de omgeving voorkomen wordt. Ook de uitstraling van geluid wordt hiermee beperkt. Een significant verstoringseffect is dan ook uitgesloten. Daar komt bij dat de uitbreidingslocaties vrijwel geheel zijn omgeven door infrastructuur en bebouwing. Er geldt bovendien dat in de directe omgeving geen vogelsoorten broeden waarvoor instandhoudingsdoelen gelden (waarneming op grond van biotoopkenmerken en inventarisatie Staatsbosbeheer 2009). De recreatieve druk op de omgeving ten gevolge van de ontwikkelingen en mogelijkheden van het bestemmingsplan sluit aan bij het bestaande recreatieve gebruik van de omgeving en leidt daarom niet tot een verslechtering of significante verstoring van de in de omgeving aanwezige natuurwaarden.

Cumulatieve effecten

In totaal bieden beide bestemmingsplannen ruimte voor uitbreiding van 792 bedden. Dit is tevens de maximale uitbreidingsruimte op geheel Terschelling. Een uitbreiding van 792 bedden is circa 4% van wat er totaal op Terschelling aan bedden aanwezig is. In werkelijkheid is de verwachting dat het aantal overnachtingen op Terschelling niet veel verder toe gaat nemen gezien de licht dalende trend van de afgelopen jaren. Van belang is dat de Natura 2000-gebieden (Noordzeegebied, Waddenzeegebied en Duinen Terschelling) goed gezoneerd zijn. De toegankelijkheid van de gebieden is beperkt. Er wordt geen nieuwe recreatieve infrastructuur aangelegd. Bovendien zijn in de broedtijd bepaalde delen van de gebieden afgesloten. Omdat ervan uitgegaan mag worden dat de recreanten van de bestaande wegen en paden gebruik zullen maken, zal een beperkte toename (circa 4% in een worst case) van de recreatiedruk binnen en buiten de Natura 2000-gebieden zeker niet leiden tot signifi-

cant negatieve effecten. Om dezelfde reden treden ook geen negatieve effecten op de EHS en Flora- en faunawetsoorten.

4.4.2

Fysieke aantasting uitbreiding kampeerterreinen

Natura 2000

De uitbreidingslocaties van de campings zijn weergegeven in bijlage 3. In totaal gaat het om 3,45 ha. De locaties liggen niet in Natura 2000-gebieden. Zoals gezegd zijn de uitbreidingslocaties vrijwel geheel omgeven door infrastructuur en bebouwing. Er geldt bovendien dat in de directe omgeving geen vogelsoorten broeden waarvoor instandhoudingsdoelen gelden (waarneming op grond van biotoopkenmerken en inventarisatie Staatsbosbeheer 2009). De uitbreidingslocaties kunnen in zeer geringe mate een functie als foerageergebied hebben voor bijvoorbeeld blauwe kiekendief en bruine kiekendief. Gezien het feit dat de uitbreiding gering is en bovendien in reeds verstoord gebied is gelegen (omgeven door infrastructuur en bebouwing), is de aantasting van het foerageergebied voor deze of andere soorten zeker niet significant. Er treden derhalve geen negatieve effecten op Natura 2000-gebieden en -soorten op.

Ecologische Hoofdstructuur

De uitbreidingslocaties liggen echter wel in het beheersgebied van de EHS (gebieden met botanische waarden), zie figuur 2. Afhankelijk van situering kan als gevolg van deze ontwikkelingen het oppervlak aan graslanden met natuurlijke waarden afnemen. Onbekend is waar, in wat voor omvang en wanneer genoemde ontwikkelingen zullen plaatsvinden. Indien een uitbreiding van de kampeerterreinen plaatsvindt kunnen negatieve effecten op het beheersgebied (gebieden met botanische waarden) niet op voorhand worden uitgesloten. Overige effecten op de EHS treden niet op. Als er sprake is van een areaalverkleining van EHS-beheersgebied als gevolg van uitbreidingen van de kampeerterreinen, en de afweging ten opzichte van de wezenlijke kenmerken en waarden positief is, dient de aantasting in de vorm van nieuw areaal of in financiële zin te worden gecompenseerd. Overleg met de provincie op dit punt is gewenst.

Flora - en faunawetsoorten

Verspreid over Terschelling zijn een vrij groot aantal beschermde planten- en diersoorten aan te treffen. De meeste soorten betreffen tabel 1-soorten waarvoor bij ruimtelijke ingrepen een vrijstelling geldt. Ten aanzien van de uitbreiding van de kampeerterreinen gaat het vooral om het voorkomen van rietorchis en gevlekte orchis (tabel 2-soorten) en het mogelijke voorkomen van rugstreeppad (tabel 3). Als gevolg van ruimtelijke ontwikkelingen kunnen in dit kader verbodsovertredingen in het kader van de Flora- en faunawet plaatsvinden. De Flora- en faunawet zegt niet welke concrete activiteiten wel en niet zijn toegestaan. Het uitgangspunt van de wet is dat geen schade mag worden gedaan aan beschermde dieren of planten, tenzij dit uitdrukkelijk is toegestaan (onthefving). Dit betekent in de praktijk dat het gaat om het effect van

de activiteiten op beschermde soorten. Heel vaak gaan werkzaamheden en de bescherming van soorten prima samen. Soms is het echter onvermijdelijk dat schade wordt gedaan aan beschermde dieren en planten. In die situaties is het nodig dat er vooraf bekeken wordt of hiervoor een vrijstelling geldt, of dat een ontheffing moet worden aangevraagd.

Omdat de wijzigingsbevoegdheid in dit geval een strak omlijnd kader heeft, dient voor de vaststelling van het bestemmingsplan onderzocht te worden of het bestemmingsplan op dit punt uitvoerbaar is; ten aanzien van de uitbreidingslocaties dient nader onderzoek plaats te vinden naar het voorkomen van orchideeën-soorten en het voorkomen van rugstreeppad.

Conclusies en advies

5.1

Conclusies

De effectbepaling en -beoordeling leidt tot de volgende conclusies:

Natuurbeschermingswet 1998

1. Indien het bij recht mogelijk maken van nieuwe veestallen wordt uitgesloten, is er als gevolg van ammoniak (emissie en -depositie) geen kans op negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen.
2. Een geringe uitbreiding van de agrarische bouwpercelen in het poldergebied heeft gezien de ligging van deze percelen en het behoud van openheid en rust in de polder geen negatief effect op instandhoudingsdoelstellingen van Natura 2000-gebieden.
3. Recreatie op Terschelling wordt goed gestuurd (paden, zonering, afsluiten van gebieden). Als gevolg van een lichte toename van het aantal toeristen (4%) worden daarom geen negatieve effecten op instandhoudingsdoelstellingen verwacht.

Ecologische Hoofdstructuur

1. Door het uitbreiden van bouwvlakken en kampeerterreinen treedt er in geringe mate een fysieke aantasting op van het beheersgebied. Bij de agrarische bouwvlakken gaat het om weidevogelgebied, bij de kampeerterreinen gaat het om botanische waarden. Negatieve effecten op wezenlijke kenmerken en waarden van de graslanden in deze gebieden kunnen optreden. Als er sprake is van een areaalverkleining van EHS-beheergebied als gevolg van aangepaste bouwpercelen en/of uitbreiding van campings, en de afweging ten opzichte van de wezenlijke kenmerken en waarden positief is, dient de aantasting in de vorm van nieuw areaal of in financiële zin te worden gecompenseerd.
2. Recreatie op Terschelling wordt goed gestuurd (paden, zonering, afsluiten van gebieden). Als gevolg van een lichte toename van het aantal toeristen worden daarom geen significant negatieve effecten op de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS verwacht.

Flora- en faunawet

1. Voor uitvoering van ruimtelijke ontwikkelingen dient een toetsing in het kader van de Flora- en faunawet plaats te vinden. Over het algemeen zullen de in het bestemmingsplan toegelaten ontwikkelingen mogelijk zijn. Soms zal daarvoor een ontheffing van de Ffw dienen te worden ge-

kregen. Het onderzoek toont aan dat de noodzakelijke ontheffing in z'n algemeenheid verleenbaar moet worden geacht, onder al dan niet in het kader van de aldan te verlenen ontheffing te stellen voorwaarden.

2. Ten aanzien van de uitbreidingslocaties van de kampeerterreinen dient voor de vaststelling van het plan nader onderzoek te worden verricht naar het voorkomen van orchideeën en rugstreeppad.

Eindconclusies

1. Op grond van de bovenstaande conclusies is er geen noodzaak tot het opstellen van een passende beoordeling, zoals bedoeld in artikel 19f van de Natuurbeschermingswet.
2. Ten aanzien van mogelijke aantasting van EHS-beheersgebied dient nader overleg plaats te vinden met de provincie. Tevens dient vooraf hieraan nog vervolgonderzoek plaats te vinden naar aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS. Dit is tevens geadviseerd door de provincie Fryslân (telefonisch overleg d.d. 9 januari 2013).
3. Indien voldaan wordt aan het gestelde onder 7, kan worden geconcludeerd dat kan worden voldaan aan de eisen van de Flora- en faunawet.
4. Mits met de provincie tot overeenstemming wordt gekomen ten aanzien van de Ecologische Hoofdstructuur, met name op het gebied met botanische waarden, kan worden geconcludeerd dat de bestemmingsplannen uitvoerbaar mogen worden geacht.

Gezien deze eindconclusie is het noodzakelijk om ter plaatse van de uitbreidingslocaties voor de kampeerterreinen nader onderzoek te doen in het kader van de Flora- en faunawet (punt 7) en in het kader van de wezenlijke kenmerken en waarden van de EHS (punt 9). Dit onderzoek dient voor de vaststelling van het bestemmingsplan te worden uitgevoerd in een geschikt seizoen, bij voorkeur in mei 2013.

5.2

Adviezen voor het bestemmingsplan

Adviezen met betrekking tot de bescherming van soorten:

1. De aanwezigheid van een groot aantal soorten (en het aantal individuen daarvan) is afhankelijk van de oppervlakte van hun leefgebied. Direct of indirect oppervlakteverlies daarvan moet dan ook zoveel mogelijk worden voorkomen. Bij indirect oppervlakteverlies moet voor bepaalde soorten worden gedacht aan het verlies van leefgebied als gevolg van verstoringzones rond bebouwing.
2. De aanwezigheid van een groot aantal (beschermde) soorten is afhankelijk van de waterkwaliteit en van gevoelige grondwatersystemen. Zorgvuldig beheer van het oppervlaktewater en waterpeilen is daarom van groot belang. Hydrologische ingrepen moeten kritisch worden bekeken (ontwatering en verdroging).

3. Voor veel diersoorten is het behoud van rust (geluid, licht, trillingen en verstoring door mensen) in foerageergebieden en rust- en voortplantingsplaatsen van groot belang.
4. Bij het geheel of gedeeltelijk verbouwen of slopen van bouwwerken en bij het kappen van bomen en opgaand groen dient rekening te worden gehouden met het voorkomen van beschermde soorten zoals broedvogels en vleermuizen.
5. Bij het vergraven van gronden dient rekening te worden gehouden met het voorkomen van beschermde soorten zoals rugstreeppad en broedvogels.
6. Bij het vergraven of dempen van poelen, watergangen of oevers van sloten dient rekening te worden gehouden met het voorkomen van beschermde soorten in de groepen broedvogels en amfibieën.
7. Aanleg van (straat)verlichting kan een negatief effect hebben op verschillende beschermde dieren en planten. Door aangepaste lichtarmaturen te gebruiken, kan de lichtuitstraling naar het omringende gebied worden voorkomen.
8. Nieuwe gebouwen en opgaande begroeiing in het landschappelijk open buitengebied worden bij voorkeur zoveel mogelijk direct grenzend aan bestaande bebouwing en begroeiing geplaatst om zo verstoring van weidevogels en ganzen te voorkomen, dan wel te minimaliseren.

Literatuur

- Oranjewoud. Ecologische voortoets Bestemmingsplannen dorpen en verblijfsrecreatiegebieden Terschelling, september 2011;
- Persbureau 't Wakend oog, Terschelling, 2010;
- Staatsbosbeheer, 2009. Verspreidingskaarten broedvogels. Gegevens opgenomen van broedvogels, 1990, broedvogels 1997 t/m 1999, broedvogels bos 2003 en broedvogels kartering 2009;
- Wiersma P. & van Roomen M. 2009. Hoogwatervluchtplaatsen van Terschelling op de kaart. SOVON-informatierapport 2009/11. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen;
- Zumkehr, P.J., 1994a. Dagvlinders van Terschelling. KNNV-Terschelling;
- Zumkehr, P.J., 1994b. De Zilveren maan op Terschelling, een afwijkende populatie. Vlinders juli 1994;
- Zumkehr, P.J., 2011. Een inventarisatie van enkele kavels op Terschelling naar het voorkomen van door de Flora- en faunawet beschermde soorten. Juni 2011.

B i j l a g e n

B i j l a g e 1 :

W e t - e n r e g e l g e v i n g

n a t u u r w a a r d e n

Relevante wet- en regelgeving met betrekking tot soortenbescherming betreft de Flora- en faunawet en het Besluit Rode lijsten flora en fauna. Relevante wet- en regelgeving met betrekking tot gebiedsbescherming betreft de Natuurbeschermingswet 1998 en het beschermingsregime van de Ecologische Hoofdstructuur. In het navolgende wordt een toelichting op deze wet- en regelgeving gegeven.

Flora- en faunawet

Op 1 april 2002 is de Flora- en faunawet in werking getreden. Het soortenbeleid uit de Vogelrichtlijn van 1979 en de Habitatrichtlijn van 1992 van de Europese Unie is hiermee in de nationale wetgeving verwerkt.

Achter de Flora- en faunawet staat het idee van de zorgplicht voor in het wild levende dieren en planten (zowel beschermde als onbeschermde) en hun leefomgeving. Die zorgplicht houdt in ieder geval in dat iedereen die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen heeft voor flora of fauna, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten. Diegene moet alle maatregelen nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden verwacht om die nadelige gevolgen te voorkomen, zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken (artikel 2).

ZORGPLICHT

Volgens de Flora- en faunawet is het verboden om beschermde planten te verwijderen of te beschadigen (artikel 8), beschermde dieren te doden, te verwonden, te vangen (artikel 9) of opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en voortplantings- of vaste rust- en verblijfplaatsen te beschadigen (artikel 11). Ook het rapen of beschadigen van eieren van beschermde dieren is verboden (artikel 12). Tevens moet rekening worden gehouden met de mogelijkheid dat enkele van deze verboden indirect worden overtreden door aantasting van bijvoorbeeld het foerageergebied en migratieroutes.

VERBODEN

Beschermde zijn de inheemse zoogdieren (met uitzondering van huismuis, bruine rat en zwarte rat), alle inheemse vogels, amfibieën en reptielen, sommige planten, vissen, vlinders, libellen, kevers en mieren en rivierkreeft, wijngaardslak en Bataafse stroommossel.

BESCHERMDE SOORTEN

Op 23 februari 2005 is de AMvB 2004 betreffende artikel 75 van de Flora- en faunawet in werking getreden. Deze AMvB deelt de in Nederland beschermde soorten in drie beschermingsregimes in. In de 'Lijst van alle soorten beschermd

BESCHERMINGSREGIMES

onder de Flora- en faunawet' worden de soorten ingedeeld in drie tabellen. Het gaat hierbij om algemene soorten (soorten uit tabel 1), overige soorten (soorten uit tabel 2) en strikt beschermde soorten (soorten uit tabel 3). Om verwarring te voorkomen, wordt in dit rapport respectievelijk de benaming licht, middelzwaar en streng beschermd gehanteerd.

TABEL 1	Licht beschermde soorten (algemene soorten) zijn in Nederland zo algemeen voorkomend dat wordt aangenomen dat ruimtelijke ontwikkelingen de gunstige staat van instandhouding van deze soorten niet negatief beïnvloeden. Voor deze soorten geldt een vrijstelling voor de artikelen 8 tot en met 12 van de Flora- en faunawet. Aan deze vrijstelling zijn geen aanvullende eisen gesteld. De verboden, bedoeld in artikel 9 tot en met 11 van de wet, gelden in het geheel niet ten aanzien van mol, bosmuis en veldmuis. Daarnaast gelden ze niet ten aanzien van huisspitsmuis voor zover dit dier zich in of op gebouwen of daarbij behorende erven of roerende zaken bevindt.
TABEL 2	Voor middelzwaar beschermde soorten (overige soorten) en vogels geldt een vrijstelling in het kader van de Flora- en faunawet, mits wordt gewerkt volgens een door het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie goedgekeurde gedragscode (zie hierna). Deze gedragscode moet door de sector of de ondernemer zelf worden opgesteld en ingediend voor goedkeuring. Zolang geen gedragscode is opgesteld, moet voor verstoring van de soorten ontheffing worden aangevraagd. Toetsingscriteria voor het verlenen van een ontheffing bij middelzwaar beschermde soorten zijn: - De activiteit mag er niet voor zorgen dat afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. - De activiteit moet een redelijk doel dienen.
TABEL 3	Ontheffing voor streng beschermde soorten en vogels wordt alleen verleend onder strikte voorwaarden. De algemene beleidslijn hierbij is dat de ingrepen zodanig worden gemitigeerd dat er geen effecten zijn te verwachten op het goede voortbestaan van de soort op de locatie van de ingreep. Toetsingscriteria voor het verlenen van een ontheffing zijn: - Er mag geen andere bevredigende oplossing voor de geplande activiteit zijn. - De activiteit mag er niet voor zorgen dat afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. - Er moet een in of bij de wet genoemd belang zijn. - Er wordt zorgvuldig gehandeld. - Er vindt geen benutting of economisch gewin plaats.
ACTIVITEITENPLAN	Ten behoeve van een ontheffingsaanvraag artikel 75 Flora- en faunawet dient een activiteitenplan te worden opgesteld. In het activiteitenplan worden het doel van de aanvraag en een uitgebreide onderbouwing van de activiteit beschreven. Het vormt de basis van de beoordeling door de Dienst Regelingen van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie.

Wanneer door middel van het nemen van mitigerende maatregelen een verbodsovertreding wordt voorkomen, kan het eveneens goed zijn om een activiteitenplan op te stellen om het 'zorgvuldig werken' vast te leggen. Dit activiteitenplan kan via de aanvraagprocedure voor een ontheffing artikel 75 Flora- en faunawet ter beoordeling aan de Dienst Regelingen worden voorgelegd. Hierbij wordt dan ingezet op een goedkeuring van de maatregelen, maar een afwijzing van de ontheffingsaanvraag. Door uitvoering van de maatregelen die in het activiteitenplan zijn beschreven, wordt een overtreding van de Flora- en faunawet namelijk voorkomen en is een ontheffing niet nodig.

AFWIJZING

Een gedragscode is een document waarin wordt aangegeven hoe bij het uitvoeren van activiteiten of werkzaamheden schade aan beschermde planten en dieren wordt voorkomen of tot een minimum wordt beperkt. Ook wordt in de gedragscode aangegeven hoe in de praktijk zorgvuldig wordt gehandeld.

GEDRAGSCODE

Om te voldoen aan de onderzoeksverplichting naar andere eventueel belemmerende regelgeving, zoals gesteld in artikel 3.1.6 Bro, is het voldoende dat een ecooloog vaststelt dat er geen ontheffingen volgens artikel 75 Flora- en faunawet nodig zijn of dat deze kunnen worden verkregen (AbRvS 23 augustus 2006). Dit oordeel is geldig wanneer het is gebaseerd op goed onderzoek en juridisch navolgbaar is gedocumenteerd. De begrippen 'ecoloog', 'goed onderzoek' en 'rapportage' zijn beschreven in de 'Handreiking Flora- en faunawet, 31 oktober 2008' van de Dienst Landelijk Gebied.

BEOORDELING

Besluit Rode lijsten flora en fauna

De Rode lijsten zijn officieel door de minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vastgesteld (Besluit Rode lijsten flora en fauna, november 2004, gedeeltelijk herzien en aangevuld per september 2009) op grond van de artikelen 1 en 3 van het Verdrag inzake het behoud van wilde dieren en planten en hun natuurlijk leefmilieu in Europa van 19 september 1979 (Verdrag van Bern). Voor het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie zijn de rode lijsten mede richtinggevend voor het te voeren natuurbeleid. Veel rode lijstsoorten (vooral planten) worden niet door de Flora- en faunawet beschermd en hebben daardoor geen (duidelijke) juridische status.

De rode lijsten zijn samengesteld aan de hand van twee criteria, te weten de trend en de zeldzaamheid. De rode lijstsoorten worden ingedeeld in de volgende categorieën, met de daarbij behorende trend en zeldzaamheid:

SAMENSTELLING

- **UW** uitgestorven op wereldschaal: maximaal afgenomen en nu afwezig op wereldschaal;
- **UWW** in het wild uitgestorven op wereldschaal: maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig op wereldschaal, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt;
- **VN** verdwenen uit Nederland: maximaal afgenomen en nu afwezig in Nederland;

- **VNW** in het wild verdwenen uit Nederland: maximaal afgenomen en nu in het wild afwezig in Nederland, maar in Nederland nog wel in gevangenschap gehouden of gekweekt;
- **EB** ernstig bedreigd: zeer sterk afgenomen en nu zeer zeldzaam;
- **BE** bedreigd: sterk afgenomen en nu zeldzaam tot zeer zeldzaam, of zeer sterk afgenomen en nu zeldzaam;
- **KW** kwetsbaar: matig afgenomen en nu vrij tot zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen en nu vrij zeldzaam;
- **GE** gevoelig: stabiel of toegenomen, maar zeer zeldzaam, of sterk tot zeer sterk afgenomen, maar nog algemeen.

Natuurbeschermingswet 1998

De Natuurbeschermingswet uit 1967 voldeed niet meer aan de eisen die internationale verdragen en Europese verordeningen aan natuurbescherming stellen. Daarom is op 1 oktober 2005 de Natuurbeschermingswet 1998 van kracht geworden, die de gebiedsbescherming van nationaal begrensde natuurgebieden bundelt. Daarmee zijn de bepalingen vanuit de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de Natuurbeschermingswet 1998 verwerkt.

BESCHERMDE GEBIEDEN

De volgende gebieden worden aangewezen en beschermd op grond van de Natuurbeschermingswet 1998:

- Natura 2000-gebieden (Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden);
- staatsnatuurmonumenten en beschermde natuurmonumenten;
- wetlands.

Verder is deze wet de basis voor het nationale Natuurbeleidsplan (structuurvisie) waarin de Ecologische Hoofdstructuur is geregeld.

VERGUNNING

Voor activiteiten of projecten die schadelijk zijn voor de beschermde natuur geldt een vergunningplicht. Hierdoor is in Nederland een zorgvuldige afweging gegarandeerd bij projecten die gevolgen kunnen hebben voor natuurgebieden. Meestal verlenen Gedeputeerde Staten van de provincies de vergunningen, maar bij landsbelangoverschrijdende gebieden doet de minister van Economische Zaken, Landbouw & Innovatie dit.

ORIËNTATIEFASE/ VOORTOETS

Bij projecten, plannen en activiteiten in of in de omgeving van een beschermd gebied moet in een vooroverleg tussen het bevoegd gezag en de initiatiefnemer (samen met zijn ecologisch adviseur), worden ingeschat of de voorgestane ontwikkeling een significant negatief effect op dit gebied tot gevolg kan hebben. In deze oriëntatiefase vindt een globale toetsing plaats, de zogenaamde voortoets, waardoor een indicatie van de mogelijke negatieve gevolgen wordt verkregen. Op deze manier kan worden bepaald hoe de verdere procedure dient te worden doorlopen en of vergunningverlening aan de orde is. Het bevordert de voortgang van het proces wanneer de initiatiefnemer een aantal globale onderzoeksgegevens voor dit vooroverleg aanlevert.

In tegenstelling tot de beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, die door de ecoloog wordt gegeven, is voor de Natuurbeschermingswet 1998 het oordeel van het bevoegd gezag nodig (zie ook Vergunning). Teneinde te voldoen aan artikel 3.1.6 Bro moet het oordeel van het bevoegd gezag deel uitmaken van de besluitvorming in de planologische procedure.

BEOORDELING

Wanneer er geen wetenschappelijke zekerheid bestaat dat er geen significant negatief effect is, moet een passende beoordeling worden uitgevoerd. Indien er mogelijk wel een negatief effect is, maar dit zeker niet significant is, moet een verslechterings- en verstoringstoets worden gedaan. Voor beide toetsen moet de initiatiefnemer de gegevens aanleveren in de vorm van een natuurbeschermingswetrapport. Het bevoegd gezag toetst deze rapportage op verzoek van de initiatiefnemer. In beginsel verleent het bevoegd gezag alleen een vergunning als zekerheid is verkregen dat de activiteit de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast. Indien een gebied alleen of mede op grond van een eerdere aanwijzing als natuurmonument is aangewezen, geldt voor dat zelfstandige gebied of voor die specifieke aanwijzingscriteria een lichter afwegingskader met een zekere bestuurlijke vrijheid.

VERGUNNINGAANVRAAG

Wanneer het bevoegd gezag een passende beoordeling nodig acht, moet rekening worden gehouden met de ADC-criteria. Het project moet dan achtereenvolgens worden beoordeeld op: mogelijke (A) alternatieven, (D) dwingende redenen van groot openbaar belang en verplichte (C) compensatie. Veel projecten zullen niet aan deze criteria voldoen. Het kan daarom gunstig zijn om bij twijfel over effecten een uitgebreider vooronderzoek te doen in de vorm van een natuurbeschermingswetonderzoek. Een interactief proces tussen de onderzoekers, de initiatiefnemer en zijn ontwerpers, biedt daarnaast de mogelijkheid om het plan zo bij te stellen dat significant negatieve effecten worden voorkomen.

ADC-CRITERIA

De omvang van de effecten wordt getoetst aan de instandhoudingsdoelstellingen van het betreffende beschermd gebied. Deze doelstellingen zijn of worden opgenomen in de aanwijzingsbesluiten en de beheerplannen. In het aanwijzingsbesluit van een Natura 2000-gebied staat vanwege welke soorten en habitats en om welke reden het gebied is aangewezen. De instandhoudingsdoelstellingen van een gebied mogen niet worden geschaad.

INSTANDHOUDINGSDOELLEN

Ten tijde van het schrijven van dit rapport zijn nog niet alle aanwijzingsbesluiten voor de 162 Natura 2000-gebieden klaar. De laatste stand van zaken met betrekking tot de (definitieve) aanwijzingsbesluiten is te vinden op de internet-site van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (gebiedendatabase). Zolang definitieve aanwijzing nog niet heeft plaatsgevonden, wordt getoetst aan de bestaande gebiedsdocumenten of de conceptaanwijzingsbesluiten.

AANGEWZEN

BEHEERPLANNEN

Voor alle Natura 2000-gebieden moeten beheerplannen worden opgesteld. In een beheerplan wordt vastgelegd hoe en wanneer de doelen voor een gebied worden gehaald (instandhoudingsdoelstellingen). Activiteiten in en rondom Natura 2000-gebieden (landbouw, recreatie, waterbeheer) die negatieve effecten op de natuur(doelen) hebben, kunnen ook in het beheerplan worden geregeld, waarmee een integrale aanpak wordt bewerkstelligd. Een beheerplan moet binnen drie jaar na aanwijzing als Natura 2000-gebied worden vastgesteld. Sinds 1 september 2009 zijn voor ruim 80 van de 168 gebieden conceptbeheerplannen beschikbaar.

Ecologische Hoofdstructuur

De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een samenhangende structuur van gebieden met een speciale natuurkwaliteit (doelen). De Ecologische Hoofdstructuur moet biodiversiteit en duurzame natuurkwaliteit in Nederland waarborgen. De Ecologische Hoofdstructuur is een beleidsconcept dat zijn wortels heeft in het Nationaal Natuurbeleidsplan van 1990. In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR) staan de plannen van de rijksoverheid met betrekking tot de Ecologische Hoofdstructuur. Provincies zijn verantwoordelijk voor de realisering van de Ecologische Hoofdstructuur. In de Provinciale Structuurvisie en Provinciale Ruimtelijke Verordening is dit als beleidsdoel opgenomen.

BESCHERMDE GEBIEDEN

De Ecologische Hoofdstructuur bestaat uit:

- bestaande natuurgebieden;
- toekomstige natuurgebieden;
- beheergebieden.

BESCHERMING

Voor de Ecologische Hoofdstructuur geldt het beschermings- en compensatieregime uit de Nota Ruimte, zoals uitgewerkt in de Spelregels EHS (Beleidskader voor compensatiebeginsel, EHS-saldobenadering en herbegrenzen EHS). In het geval van een ruimtelijke procedure worden ingrepen bij EHS-gebieden door het bevoegd gezag, het college van Gedeputeerde Staten van de provincie, getoetst. Wezenlijke kenmerken en waarden van de Ecologische Hoofdstructuur mogen niet worden aangetast. Aantasting wordt alleen verdedigbaar geacht als aantoonbaar is dat het project van groot openbaar belang is en er geen redelijk alternatief bestaat. Hier geldt het zogenaamde 'nee, tenzij'-principe. De aantasting moet zoveel mogelijk worden gemitigeerd. Restschade moet worden gecompenseerd.

BEOORDELING

In tegenstelling tot de beoordeling in het kader van de Flora- en faunawet, die door een ecoloog wordt gegeven, is in het geval van effecten op de Ecologische Hoofdstructuur het oordeel van het bevoegd gezag nodig. Dit komt overeen met de Natuurbeschermingswet 1998. Het college van Gedeputeerde Staten van de betreffende provincie is gewoonlijk het bevoegd gezag. Teneinde te voldoen aan artikel 3.1.6 Bro, moet het oordeel van het bevoegd gezag deel uitmaken van de besluitvorming in de planologische procedure.

B i j l a g e 2

Bekende verspreiding van soorten ten opzichte van het plangebied – levering uit de NDFF.

HET NATUURLOKET

disclaimer *De Nationale Databank Flora en Fauna (NDFF) is de meest omvangrijke landelijke informatiebron van verspreidingsgegevens en bevat betrouwbare waarnemingen van planten en dieren in een bepaald gebied. Het systeem is in opbouw, nieuwe gegevens worden met regelmaat toegevoegd. Alle gegevens in de NDFF zijn door de Gegevensautoriteit Natuur gevalideerd. Nader (veld-)onderzoek kan noodzakelijk zijn om aanwezigheid van een soort te bevestigen of uit te sluiten.*

Copyright vermelden bij verwijzen of citeren naar deze levering: '© NDFF - quickscanhulp.nl 21-11-2012 16:53:34'

Soort	Soortgroep	Bescherming	Afstand
Levendbarende hagedis	Reptielen	tabel II	0 - 1 km
Bokkenorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Dennenorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Gevlekte orchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Gevlekte orchis/Bosorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Grote keverorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Grote muggenorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Harlekijn	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Jeneverbes	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Kleine keverorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Kleine zonnedaauw	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Klein glaskruid	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Klokjesgentiaan	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Moeraswespenorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Pamassia	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Rietorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Ronde zonnedaauw	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Spaanse ruiter	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Tongvaren	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Waterdrieblad	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Weiriekende/Bergnachtsorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Weiriekende nachtorchis	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Wilde gagel	Vaatplanten	tabel II	0 - 1 km
Brakwatergrondel	Vissen	tabel II	0 - 1 km
Dilkkopje	Vissen;Zeeorganismen	tabel II	0 - 1 km
Grote koomaarvis	Vissen;Zeeorganismen	tabel II	0 - 1 km
Paling	Vissen;Zeeorganismen	tabel II	0 - 1 km
Zwarte grondel	Vissen;Zeeorganismen	tabel II	0 - 1 km
Edelhert	Zoogdieren	tabel II	0 - 1 km
Grijze zeehond	Zoogdieren	tabel II	0 - 1 km
Rugstreeppad	Amfibieën	tabel III	0 - 1 km
heldeblauwtje	Insecten-Dagvlinders	tabel III	0 - 1 km
Zandhagedis	Reptielen	tabel III	0 - 1 km
Boomvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Bulzerd	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Glerzwaluw	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Grote Gele Kwikstaart	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Havik	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Hulsmus	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Kerkuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ooievaar	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Ransuil	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Roek	Vogels	tabel III	0 - 1 km

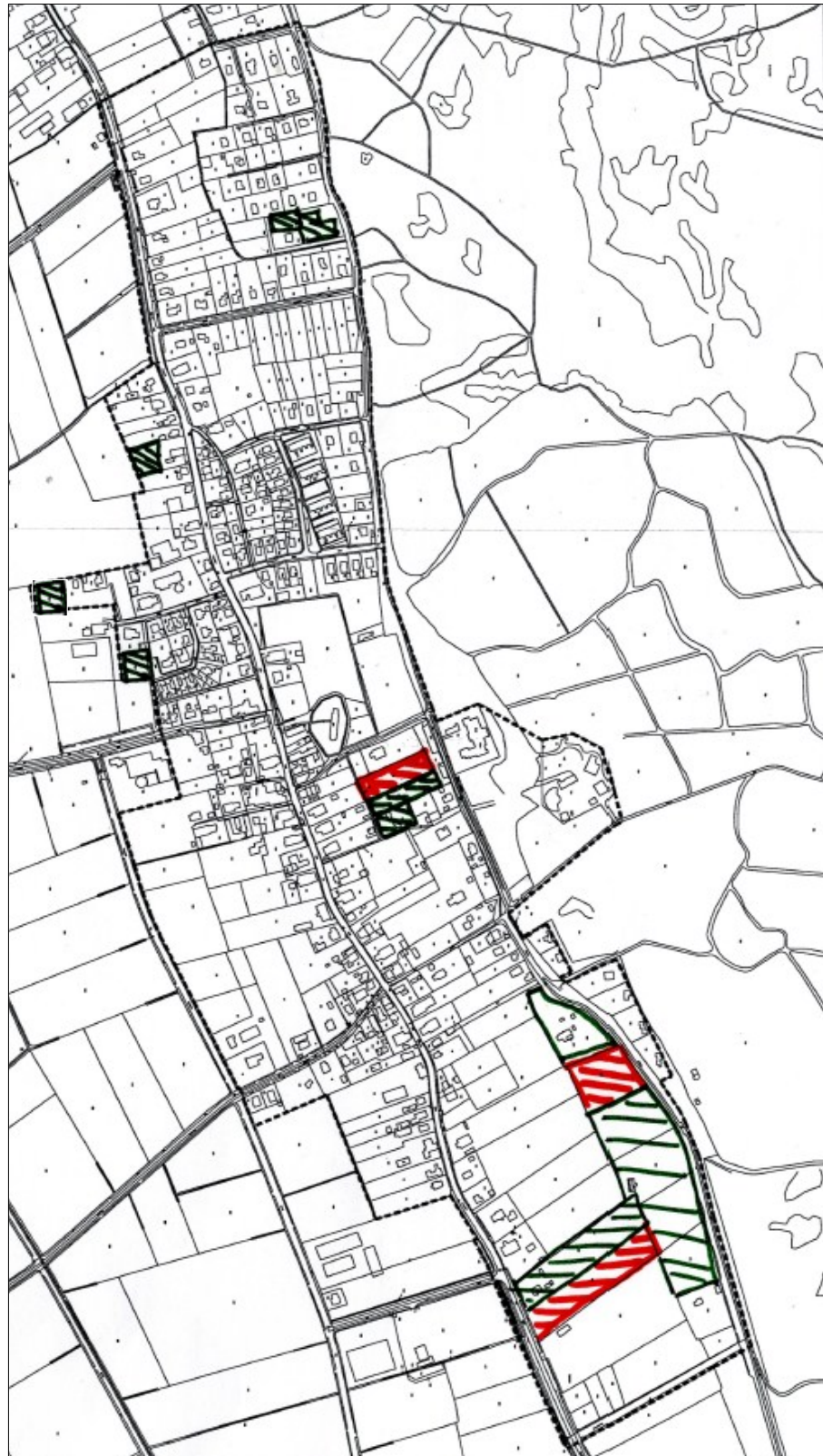
Siechtvalk	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Sperwer	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Wespendief	Vogels	tabel III	0 - 1 km
Gewone dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone-, Kleine- of Rulge dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Gewone zeehond	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Laatvlieger	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Rosse vleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Rulge dwergvleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Tweekleurige vleermuis	Zoogdieren	tabel III	0 - 1 km
Brulvis	Zoogdieren;Zeeorganismen	tabel III	0 - 1 km

Bijlage 3: Uitbreiding campings

Uitbreiding camping De Kooi (rood gearceerd)

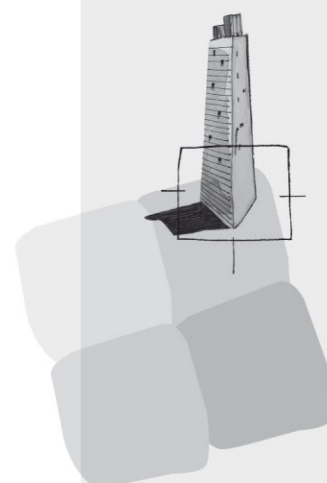
Campings bij Hoorn (uitbreidingslocatie in rood)

Colofon

Opdrachtgever
Gemeente Terschelling

Rapport
BügelHajema Adviseurs b.v.

Projectnummer
550.05.06.00.00.50

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordering en Milieu BNSP
Balthasar Bekkerwei 76
8914 BE Leeuwarden
T 058 215 25 15
F 058 215 91 98
E leeuwarden@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort